



MADAGASKAR forum

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar
Fikambanana Fifankatiavana Norvezy - Madagasikara

nr 1 2013 årgang 11

Rajery «prinsen av valiha» kommer hit!

Bemiray: Salmeorkester og bambusharpe
Frie valg: Håp for Madagaskar
Spesialnummer om utdanning

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar er 10 år



Organ for
Vennskapsforeningen
Norge - Madagaskar (VNM)

STYRET I VNM

LEDER

Øyvind Dahl

E-POST

oyvind.dahl@lyse.net

ØVRIGE STYREMEDLEMMER

Nestleder Lillian

Razafimandimby Våje,

Kasserer Jakob Ve

Sekretær Guro Veum

Marta Dahle, Olav Stav,

1 vara Helga Torskenæs,

2. vara Evy Brun

Vennskapsforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar. Redaksjonen følger Vær Varsomplakaten og Redaktørplakaten.

REDAKTØR

Øyvind Dahl

E-POST

oyvind.dahl@lyse.net

TLF 952 02 270

FORMGIVNING

Anita R. Hetland

ARI Design

LOGO

Alvar Berget

FOTO FORSIDE

World-music artisten

Rajery

Foto: Anders Rønningen

FOTO BAKSIDE

Plakat for

jubileumsfeiring

Design: Arne Klينkenberg

Solheim

REDAKTØREN HAR ORDET

Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar (VNM) ble stiftet 19. oktober 2002 på et møte i Kirkens Nødhjelps lokaler i Oslo. Ca. 75 interesserte var møtt frem; noen var kommet helt fra Stavanger, Trondheim og Namsos. I dag har foreningen 560 medlemmer spredt utover hele landet fra Alta til Kristiansand. Foreningen har lokallag i Oslo og Stavanger som arrangerer to-tre møter hvert semester med 20-50 fremmøtte hver gang. Det var også et lokallag i Bergen i to år fra 2005-07. Medlemmene har ulik tilknytning til Madagaskar: noen fra arbeid i Norad, UNICEF eller NMS, noen forskere, noen turister, noen har gassiske familiemedlemmer og andre har bare rett og slett en interesse for denne «merkverdige øya» i Det indiske hav.

I tillegg til disse lokallagene har foreningen hatt en fast redaksjonskomite, og fra 2010 ble det opprettet et Utvalg for miljø og utvikling (UMU) og et Utvalg for menneskerettigheter (UMR). I alle utvalg, lokalstyrer og hovedstyret har det i løpet av ti år vært ca. hundre medlemmer som har ytet frivillig innsats for å fremme foreningens mål:

- Å støtte arbeidet for en fredelig, demokratisk og samfunnsnyttig utvikling på Madagaskar.
- Å bidra til vennskap, utveksling og samarbeid mellom de to land på bredest mulig basis innenfor områder som kultur, bistand, turisme, miljø og næring.
- Å informere om Madagaskar i Norge.

Av høydepunkter i foreningens historie kan vi her nevne presidentbesøket i Oslo og Stavanger i 2004 og markeringen av Madagaskars 50-årsjubileum i Stavanger i 2010.

Da den nyvalgte president Marc Ravalomanana besøkte Norge, samlet VNM 250 medlemmer til et festmøte 23. mars 2004 der 250 medlemmer var til stede. VNMs leder holdt velkomstale (kabary) på gassisk. Det var hilsener, sang og musikk og gassisk mat. Deler av møtet ble overført på gassisk fjernsyn.

I forbindelse med 50-års jubileet for Madagaskars selvstendighet arrangerte VNM sammen med foreningen for gassere i Norge, FIMANOR, en kjempfest med 220 deltakere fra Madagaskar og Norge i Kunstforeningens gallerier i Stavanger på Madagaskars nasjonaldag 26. juni 2010. Det var ca. 20 tilreisende gassere fra Antsirabe, Toliara, Ihosy pluss artistgruppe fra Paris og mellom 50-60 gassere som for tiden bor i Norge. FIMANOR stod for herlig gassisk festmat etterfulgt av konsert og dans. I forbindelse med arrangementet ble det en måneds utstilling av fargebilder fra Madagaskar: «Kampen for å overleve».

Vennskapsforeningens 10-års markering skjer med stort arrangement i Kulturkirken Jakob i Oslo lørdag 13. april. Da blir det debatt om utdanning på Madagaskar med flere innbudte gjester. Det blir filmminslag og fotoutstilling, gassisk middag og konserten Bemiray – musikk fra to verdener om kvelden. Den samme konserten blir gjennomført også i Sandnes søndag 14. april i Hana kirke. Se baksiden av bladet for flere opplysninger.

Madagaskarforum har siden starten kommet ut med 23 nummer. Linn Krogh Hansen har vært redaktør siden 2005. Hun har nå bedt seg fritatt. Undertegnede redigerer dette bladet. Jeg har også ledet foreningen siden starten i 2002. Men etter ti år er det på tide å få nye krefter inn i foreningen. Stemmesedler og giro blir sendt ut i disse dager. Jeg vil takke alle frivillige som har bidratt til foreningen på ulike måter siden starten for ti år siden og sier takk for meg!

Øyvind Dahl



I DETTE NUMMERET

- | | | | |
|----|---------------------------------------|----|--------------------------------|
| 4 | BEMIRAY – MANGE HAR VÆRT SAMMEN | 16 | RENT VANN OG RENT MILJØ |
| 6 | VERDENSMUSIKK MED RAJERY | 18 | SKOLER UTEN BØKER |
| 7 | NYTT HÅP FOR MADAGASKAR | 20 | FRA BLEIER TIL DRØMMEFABRIKKER |
| 8 | SNACK SÅ JEG FORSTÅR! | 22 | ISLAM HAR LANG HISTORIE |
| 10 | GRØNNE SKOLER FOR BEDRE LÆRING | 24 | BRUK DINE TALENTER |
| 12 | FLERE OG FLERE BLIR ANALFABETER | 26 | HVORDAN FÅ VISUM |
| 14 | FORTVILT SITUASJON VED UNIVERSITETENE | 27 | SMÅNYTT |

REDAKSJONEN



REDAKTØR

ØYVIND DAHL (72) er pensjonert professor i interkulturell kommunikasjon og sosialantropologi fra Misjonshøgskolen. Han har jobbet som lektor på Lærerskole på Madagaskar, vært generalsekretær i Bistandsnemnda og er nå leder for Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar. Han har hatt mange oppdrag på Madagaskar.

E-post: oyvind.dahl@lyse.net



REDAKSJONSASSISTENT

LILLIANN RAZAFIMANDIMBY VÅJE (39) kommer fra og er oppvokst på Madagaskar, men hun er født i Norge og har bodd her i mange år. Hun studerte økonomi, organisasjon og ledelse på Universitet for Miljø og Biovitenskap på Ås. Sammen med sin norske mann, har Lilliann jobbet som misjonær for Det Norske Misjonsselskap i to år i Etiopia og i syv år på Madagaskar. Nå jobber hun som organisasjonsrådgiver i Digni.

E-post: lilliann.vaje@gmail.com



STAVANGER

ERIK TANGEDAL (75) er teolog fra Misjonsskolen i Stavanger/MF. Arbeidde i 15 år i Den Lutherske Kyrkja (FLM) på Madagaskar i tidsrommet 1966 – 1997, første fem år på Vestkysten, seinare i kyrkja si misjonsavdeling Tafika Masina Maharitra med reiser til utkantar over heile øya. Studieopphald på Madagaskar 1999 i møte med hyrderørsla innan FLM. Seinare besøkt øya fem gonger som reiseleiar.

E-post: erik.tangedal@lyse.net



STAVANGER

ARNE MORTEN ROSNES (40) er fra Stavanger og er gift med tidligere VNM-styremedlem Ellen Veia Rosnes. Han var på Madagaskar frem til juli 2008 og arbeidet litt frivillig for NMS i tillegg til stilling som informasjonskonsulent i FNs matvareprogram (WFP) siden april 2007. Nå bor familien i Stavanger. Han jobber i Mintra som utvikler e-læring.

E-post: arne.morten@rosnes.com.



MADAGASKAR

SOPHIE KÜSPERT-RAKOTONDRAINY (24) har bodd på Madagaskar i ni år med avbrekk på to år i Norge siden 2002. Hun har gått på både norsk og gassisk skole og etter videregående tok Sophie et friår på øya der hun jobbet i Provert og grønne skoler, Bara. Hun var på landsbygda og underviste der i tillegg til at hun var på en sykestue og lærte om helsearbeid. Høsten 2008 giftet Sophie seg med koordinatør for grønne skoler, Mparany. Hun har en bachelor i pedagogikk fra Universitetet i Bergen og tar nå en master i "Comparative and International Education" ved Universitetet i Oslo. Hun og Mparany driver et barnebokforlag, "Vakoka Vakiteny" på Madagaskar der de gir ut bøker på morsmålet.

E-post: sophiekuspert@yahoo.com



Grændsen Salmeorkester: Anders Rønningen, Fredrik Svartdahl, Kari Iveland og Markus Hernes (Foto: Grændsen salmeorkester)

Bemiray – Mange har vært sammen

Når VNM inviterer til jubileumskonserter i april er det under overskriften «Bemiray» – mange sammen. Den taler sitt tydelige språk om felleskap, på tvers av kultur- og landegrenser. Hovedattraksjonen på konserten er ingen ringere enn valiha-spilleren Rajery. Han er en av Madagaskars absolutt største world music-stjerner, hyllet som «prinsen av valiha» i hjemlandet.

TEKST OG FOTO: KRISTOFFER HANSEN-EKENES

Sammen med ham spiller også Grændsen Salmeorkester, som består av Kari Iveland (vokal), Fredrik Svartdal (bass), Markus Hernes (perkusjon) og Anders Rønningen (valiha/ strengeinstrumenter). Bandet kom sammen i forbindelse med et prosjekt NMS hadde med Kari Iveland og Kirkelig Kulturverksted, «Avtrykk» i 2004. De hadde en konsertturne sammen med militærkoret Lova fra Tulear i Norge den høsten.

Grændsen Salmeorkester

Forløperen til turneen var en plateinnspilling med kor fra Tulear og Kari. Anders ble en slags lokal koordinator for prosjektet, både på grunn av musikkinteressen men også kjennskapen til gassisk musikk, språk og kultur. I tillegg var han leder på lærerskolen i Fandriana, hvor NMS og Norad hadde gått sammen om å innrede et musikkstudio.

Fredrik og Markus kom med i

prosjektet ved en tilfeldighet; de hadde hatt noen spillejobber for Erik Hillestad i Kirkelig Kulturverksted tidligere, og han anbefalte dem da en trengte musikere til denne turneen.

– Det var en helt spesiell stemning mellom de involverte og det syntes å smitte over på publikum, forteller Markus. – I etterkant av turneen holdt vi fire kontakten, og bestemte oss for å fortsette samarbeidet som et band, med fokus på møtet mellom

norske salmer og gassisk musikktradisjon.

Bandet består av fire musikere med svært ulik bakgrunn. I følge Markus er dette drivkraften i bandet. – Etter hvert som vi begynte å spille sammen, gav disse ulikhetene seg utslag i et helt særegent sound, som alle fire likte! Spenningen som ligger i ulikhetene oss i mellom er viktig for oss, både musikalsk og sosialt. Vi har ulik erfaringsbakgrunn, tro og alder. I samspillet krysser vi disse grensene.

Siden har de spilt sammen med folk fra Lova flere ganger, seinest i Lillesand kirke nå i sommer. Lokale krefter i Lillesand tok initiativet til å sette opp «Guds Draum», som ble skrevet av Ole Paus og Anders Rønningen til NMS' generalforsamling i 2008.

Haugesund Teater

Historien som til slutt brakte Grændsen Salmeorkester sammen med Rajery er lang og strekker seg, passende nok, over ti år den også. Det var i 2003 at Anders møtte Rajery for første gang. Haugesund Teater skulle sette opp en forestilling om Fartein Valen, som vokste opp som misjonærbarn på Madagaskar. Derfor ønsket teateret å finne en gassisk musiker til å bidra på oppsetningen. Via Anders, som på den tiden bodde i Fandriana, ble Rajery plukket ut.

Seinere har de to spilt sammen og utviklet vennskapet, blant annet gjennom en norgesturne i 2005 og flere felles opptredener på Madagaskar. Nå i september inviterte Rajery Grændsen Salmeorkester til å spille på Angaredona-festivalen i Antananarivo. Fredrik og Markus dro dit og møtte Rajery og Anders.

Prinsen av valiha

– Rajery er en veldig raus og omtenksom person. Det som kjennetegner samarbeidet med ham er først og fremst at han er en særegen valiha-spiller og en dyktig sanger, sier Markus. – Når det er sagt, så har han også et stort sosialt engasjement på Madagaskar, blant annet gjennom musikkterapi-klasser, konserter på institusjoner og altså denne festivalen.

– Det andre er hans musikalske åpenhet og nysgjerrighet, blant det med gjensidig respekt for det musikalske. Anders sitt eminente valiha-spill er en del av soundet til bandet

vårt, slik sett er det å spille med Rajery et naturlig musikalsk møte.

I disse dager jobber Grændsen Salmeorkester med en plateinnspilling. For ikke lenge siden slapp også Rajery et nytt album. På konsertene i forbindelse med 10-årsjubileet til VNM vil de presentere noe av dette og en del felles stoff. Blant annet er det snakk om en afro-pop-versjon av «Bi på Herren» og andre godbiter, som en tangoversjon av «Å at jeg kunne min Jesus prise» eller en acapella-utgave av «Jesus er kongen min» i nyskrevet arrangement.

Så vil Grændsen Salmeorkester akkompagnere Rajery på hans låter. Forventningene er store i bandet, som skal få spille sammen med en verdensstjerne. Det blir noe for en hver smak på denne konserten. Felles for musikken er altså møtet mellom norsk og gassisk musikkultur.

Musikk for alle

– Det som er så gøy med at disse konsertene arrangeres nettopp i regi av VNM, er at det kommer til å være mange i publikum som har et forhold til Madagaskar, og som kan lengte seg tilbake dit gjennom musikken. Når det er sagt, kreves det ingen forkunnskaper om gassisk musikk for å røre på rockefoten. Det er musikk for alle, slår Markus fast.

Det borger for en svært gjennomarbeidet og spennende konsert, som på mange måter oppsummerer de musikalske forbindelser mellom Norge og Madagaskar. Ikke bare de siste ti årene, men også gjennom hele misjonens historie på Madagaskar, det foregått utveksling og påvirkning begge veier.

Forholdet mellom Norge og Madagaskar følger for en stor del forholdet mellom Det norske misjonsselskap (NMS) og Madagaskar. Riktignok var de første nordmennene som kom til Madagaskars kyster trolig pirater, men misjonen har i aller høyeste grad preget Madagaskars historie.

Musikkmisjonæren

En av dem som har vært mye fremme når det gjelder gassisk musikk og kultur de siste årene er Anders Rønningen. Navnet hans dukker opp flere ganger i historien som leder frem til jubileumskonsertene til VNM.

– Gjennom de årene jeg har vært misjonær for NMS på Madagas-

kar har jeg lært enormt mye! Disse tingene har engasjert meg og jeg har latt meg engasjere, med velsignelse fra arbeidsgiver hele veien. Det har vært et privilegium å få stå midt i dette og dra i noen tråder. Selvfølgelig er det også enormt meningsfullt for å holde på med, fortsetter han, og understreker samtidig at han ikke er hovedperson.

– NMS har etter hvert en betydelig interkulturell kompetanse, som også er etterspurt utenfor NMS sine rekker. Det jeg ser, er at dette er egnet til å skape engasjement som bærer seg selv, slik eksemplet er med Grændsen Salmeorkester og Guds Draum. Det kommer av at man i NMS har vært villig til å ta kulturopdraget på alvor. Man anerkjenner at kulturen innehar noe godt, som er skapt for at vi skal dele det, sier Anders.

Viljen til gjensidig musikalsk utforskning og respekt er godt egnet til å få mennesker sammen. Om det ikke er fredsskapende i seg selv, vil denne grunnleggende, åpne innstillingen være noe som i alle fall trekker i riktig retning. Og folk møtes, på tvers av kulturene. Dermed er «Bemiray» en dekkende og god overskrift for 10-årsjubileet; mange har vært sammen, gjennom mange år og på mange måter.

Kristoffer Hansen-Ekenes jobber på Lovasoa Cross-Cultural Competence Centre på Antsirabe for NMS.



*Musikkmisjonæren Anders Rønningen med valiha
(Foto: Kristoffer Hansen-Ekenes)*

Verdensmusikk med Rajery

Det er noe med noen artister, som selv om de er virtuose som bare det, og er helt på topp musikalsk, så er det personen bak som er det man merker seg aller mest.

TEKST OG FOTO: ANDERS RØNNINGEN

Rajery er en sånn. Man skal ikke ha snakket lenge med ham før man forstår at musikken er viktig for ham, men engasjementet strekker seg alltid ut over han selv og sin egen musikk, og over på andre. Ofte dreies samtalen fra verdensmusikeren og komponisten Rajery til å handle om for eksempel treplanting, talentfulle artister fra landet, musikkterapi på statens psykiatriske sykehus, eller den vanskelige situasjonen i landet, med økt fattigdom og usikkerhet. Så et intervju med Rajery vil alltid handle om mye mer enn Rajery.

World Music

Men litt går likevel an å si om ham: Han er døpt Randrianarisoa Germain, er 48 år, er gift og har barn som er blitt voksne. Eldstemann gifter seg i disse dager. (Han er forresten også ofte med i bandet som svært habil perkusjonist.) Rajery dyrker sine rismarker i utkanten av Antananarivo, men er i byen hver dag på kontoret. Han er kjent over hele Madagaskar, men enda bedre kjent på world music scener i andre deler av verden. Han har gitt ut fem internasjonalt anerkjente world music plater

under eget navn, og i tillegg vært med på mange andre. Mest kjent nå for tiden er kanskje prosjektet 3MA, hvor han sammen med coraspilleren Bal-lake Sissokho fra Mali og Driss el Maloum fra Marokko på oud.

Angaredona-festivalen

I løpet av det kommende året skal han turnere og gjøre konserter blant annet sammen med 300 franske barn og en operasanger i Frankrike, med sønnen sin og et annet orkester fra Frankrike over hele Latinamerika, sammen med en didjeridoo-spiller i New Caledonia og Australia. I tillegg organiserer han Angaredona-festivalen – Madagaskars største musikkfestival – og arbeider med å etablere et musikkarkiv der opptak og informasjon om Madagaskars ufattelige varierte musikalske rikdom kan bevares og tilgjengeliggjøres for generasjoner som kommer, han spiller selv og organiserer musikk til psykiatriske hospitalet i Antananarivo, bygger opp et natur-apotek og produserer og hjelper talentfulle artister fram.

Valiha er for alle

Rajery spiller som han hadde ekstra

fingre, men sannheten er at hans ene arm er kort, han mistet handa som liten. Han vil ikke ha oppmerksomhet rundt dette, og slett ingen spesialbehandling, men man kan ikke unngå å tenke at dette har vært et vanskelig hinder å overvinne på veien mot en karriere som valihaspiller. Han blir kalt Valihaprinsen, en tittel han synes lite om. «Valihaen er for alle, den tilhører ikke en spesiell elite, eller noen få musikere, den er for alle over hele Madagaskar», kan han si, og retter dermed et lite spark mot de ganske mange som roper ganske høyt om at de er valihafyrster eller rettmessige representanter for Madagaskars lange valihatradisjoner. Der hvor andre viser seg fram og belærer om hva som virkelig er riktig spill lar Rajery valihaen i stedet tre fram, uten påtatt virtuositet. «Dette er ikke min valiha», kan han si i en konsert, «den tilhører oss gassere, – ja, den tilhører alle...» – også oss – som får høre ham i Kulturkirken Jakob lørdag 13. april, eller i Hana Kirke søndag 14. april.

Anders Rønningen er studiekoordinator ved Lovasoa Cross-Cultural Competence Centre på Antsirabe.



Rajery i avslappede omgivelser. Se også omslaget på Madagaskarforum (Foto: Anders Rønningen)



Rajery trykker frem musikk med sine to hender på valihaen (Fra Rajerys hjemmeside)



Rajery med valihaen – Madagaskars nasjonalinstrument (Fra Rajerys hjemmeside)

Nytt håp for Madagaskar

Fire års politisk krise og bistandskutt har vært katastrofal for Madagaskar. Men nå skal det bli nye demokratiske valg.

TEKST OG FOTO: ØYVIND DAHL

Madagaskars 22 millioner innbyggere har måttet betale en høy pris for krisen. I en ny rapport hevder Verdensbanken at 77 prosent nå lever under fattigdomsgrensen, dvs. med en inntekt under sju kroner dagen, en økning fra 68 prosent før kuppet. En økonomisk vekst på ca. 5 prosent før kuppet er snudd til nedgang, mens befolkningen har økt med 2,5 millioner bare siden 2008. Madagaskar vil ikke kunne nå tusenårsmålene som skulle halvere fattigdommen innen 2015. Andre afrikanske land er på god vei til å nå målene.

De fattige rammes

Etter 2008 er 500.000 barn ikke blitt innskrevet i skolen, etter at den store skolereformen som skulle settes i verk i 2008 ble satt på vent. I 2010 kuttet myndighetene helsebudsjettene med 30 prosent. Nye prestisjesykehus bygges, men de er for dyre til å drives. Og helsestasjonene på landsbygda som betyr mest for fattigfolks helse, er blitt stengt. Ledigheten stiger. Flere titalls tusen arbeidere har mistet jobbene sine etter at tekstilindustrien mistet avtale om tollfri eksport til USA.

Kutt i bistanden tilsvarende 13 milliarder kroner, en tredjedel av brutto nasjonalprodukt (BNP), har gjort situasjonen enda vanskeligere. Det er de som allerede er fattige som rammes, ikke den politiske eliten i hovedstaden. Utenlandsgjelden har vokst til nesten 17 milliarder kroner.

Korrupsjonen har økt, manglende innsyn i statsforvaltningen skaper ikke tillit hos internasjonale bistandsyttere. Kvegtyverier og annen kriminalitet har økt. Det blir flere som tigger på gaten.

Nytt håp

Men nå øyner befolkningen et nytt håp. Etter megling gjennomført av Utviklingsorganisasjonen for det sørlige Afrika (SADC) og Den afrikanske union (AU) ble det i september 2011 vedtatt et Veikart for overgangsstyret som skulle lede frem til frie og rettferdige valg. Etter internasjonalt press har både ekspresident Marc Ravalomanana (i eksil i Sør-Afrika) og overgangspresident Andry Rajoelina gått med på å ikke stille til presidentvalget. Madagaskar vil da kunne starte igjen med blanke ark. Kandidatene har begynt å melde seg.

Valgdatoene er blitt flyttet flere ganger. Men nå har den uavhengige valgkommisjonen sammen med eksperter fra FN fastsatt følgende ka-

lender: Valgsekvensene innledes med presidentvalget 24. juli. Valg på ny nasjonalforsamling og annen runde av presidentvalget skal skje 25. september, og kommunevalg 23. oktober. Etter dette kan senatet komme på plass.

Folkeavstemningen om den nye grunnloven, som skulle bety starten på den fjerde republikk, ble gjennomført 11. desember 2010. Men den er ikke internasjonalt anerkjent, og mye tyder på at den nye presidenten vil holde en ny folkeavstemning med justeringer av grunnloven når han kommer på plass.

Øyvind Dahl er pensjonert professor i kulturkunnskap og leder for Vennskapsforeningen. Mange års erfaring fra Madagaskar.



Kanskje hun en dag kan få gå på skolen istedenfor å tigge?

Snakk så jeg forstår!

– gassisk og fransk i skolen sett i et historisk perspektiv

«Hullene i utdanningen til innfødte må tilkjennegis den premature bruken av fransk som undervisningsspråk i skolene.»

Generalguvernør på Madagaskar (1924-1929) Marcel Olivier, 1931

TEKST: ELLEN VEA ROSNES

FOTO: ARNE MORTEN ROSNES OG ØYVIND DAHL

Dette argumentet, ironisk nok fremmet av en fransk generalguvernør under kolonitiden på Madagaskar, kunne vært fremmet av en hvilken som helst forkjemper for bruk av morsmål og lokale språk i skolen. Barna lærer best på et språk de forstår. Likevel er det slik at mange barn i tidligere kolonier, inkludert Madagaskar, fortsatt blir tvunget til å bruke et språk som ikke brukes i barnas hjem og hverdag. Selv kolonimaktene var klar over at det beste for barna var å bruke sitt eget språk, i alle fall de første årene av barneskolen.

Undervisningsspråk ble tatt opp som tema i en rapport om utdanning av innfødte, skrevet av det Internasjonale instituttet for koloniene i 1931. Her uttrykkes det at selv om det var bred enighet blant pedagogene om at barn lærer best på sitt eget språk, var ikke saken, på grunn av politiske hensyn, så enkel. Argumentene var mange; *Det var for mange språk å velge mellom i de forskjellige landene. Kolonispråket ble sett på som et bindeledd mellom kolonimakten og de koloniserte. De innfødte ønsket selv å lære kolonispråket for bare gjennom det kunne de få tilgang til fordelene knyttet til kolonimakten.* Lignende politiske argumenter brukes fremdeles i dagens diskusjon rundt språkpolitikken i mange av de tidligere koloniserte landene. Dette bidrar til å hindre kvaliteten i barnas utdanning.

Politikk er så absolutt en sentral faktor i dagens diskusjon rundt

bruk av undervisningsspråk i den gassiske skolen, og vi kan stille spørsmål om politikken blir viktigere enn pedagogikken.

Det lokale språket blir nedskrevet

På Madagaskar, som i mange andre land, var misjonærene de første til å bygge skoler. De britiske protestantiske misjonærene som kom til Madagaskar i 1818 begynte med skolearbeid fra første stund. De norske misjonærene som kom fra 1867 fortsatte i samme løp: på enhver misjonsstasjon skulle det drives skolearbeid. Årsaker og motiver til å drive skolearbeid var flere og fokuset på dem har endret seg gjennom tidene, men i bunn og grunn var drivkraften at de innfødte selv skulle lese Bibelen på sitt eget språk. Det var bare på den måten de kunne få et personlig forhold til Gud. Undervisningen foregikk derfor på lokalspråket. Det Norske Misjonsselskap hadde utdanning og skolebøker fra grunnskolenivå til legeutdanning før Madagaskar ble kolonisert av Frankrike i 1896. Gjennom misjonenes skolearbeid og oversettelsen av Bibelen ble det gassiske språket, med utgangspunkt i merinadialekten, nedskrevet på 1900-tallet. Merina var den etniske gruppen som styrte store deler av Madagaskar på 1900-tallet.

Mission civilisatrice

Fransk kolonipolitikk hadde utgangspunkt i et Frankrike basert på repu-

blikanske verdier, *frihet, likhet og brorskap*. Den var preget av antiklerikalisme, å motarbeide kirkens dominans, og sekularisering. *Mission civilisatrice*, plikten til å spre disse verdiene var et av argumentene for fransk kolonisering. Assimilering, at de andre skal bli som oss, kjennetegnet fransk kolonipolitikk i den første fasen. *Likhet* ble forstått i koloniene som at de innfødte kunne oppnå fransk borgerskap om de ble assimilert. Joseph Galliéni, som var generalguvernør på Madagaskar i starten på kolonitiden, uttrykte i et av sine første skriv om utdanning at det franske språket var viktig for å assimilere befolkningen i kolonien til den franske sivilisasjonen som de hadde fått tilgang til. Han innførte *Civilisation française* i skoleprogrammet og halvparten av tiden skulle bli brukt til å lære fransk. Galliéni innså imidlertid også at gassisk måtte brukes i skolen, spesielt de første årene. Til tross for sekulariseringen samarbeidet kolonistyrer med både katolske og protestantiske misjoner da kolonimakten ikke hadde økonomiske og materielle ressurser til å bygge skoler for alle. Men det var viktig å få inn franske protestanter for å redusere den engelske innflytelsen blant protestantene.

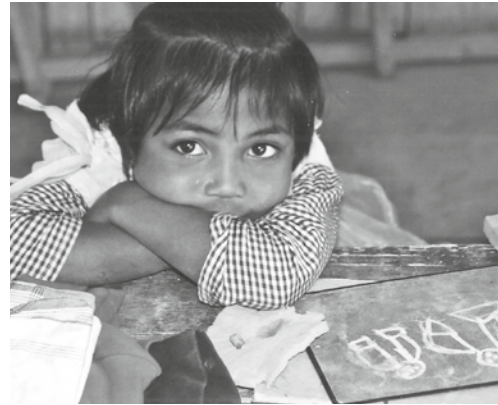
På grunn av loven om at det skulle være et skille mellom kirke og stat i Frankrike i 1905 og økende antiklerikalisme, ble Galliénis politikk overfor misjonene hardere mot slutten av hans periode. Den republikan-



Oppmerksomme elever vil gjerne lære, men undervisningsspråket brukes hverken i barnas hjem eller i hverdagen (Foto Øyvind Dahl)



Læreren har skrevet resyme på fransk på tavlen. Elevene skal pugge dette utenat når de kommer hjem, men lærer de noe om smittsomme sykdommer? (Foto: Øyvind Dahl)



Jente ved pult. Når en ikke forstår språket er det lett å gi opp. (Foto: Arne Morten Rosnes)

ske og autoritære guvernøren Jean-Victor Augagneur endret politikken ytterligere i retning av sekularisering og dette gikk sterkt utover misjonenes sitt skolearbeid. Hans utdanningssjef, Charles Renel, ble på 1920-tallet beskrevet som misjonens verste og permanente fiende. Augagneur mente utdanningspolitikken på Madagaskar ikke var i henhold til kolonipolitikken mål. Gassiske barn kjente ikke til sitt *mère patrie* (moder fedreland) og forstod ikke fransk. Fransk ble derfor forsterket som undervisningsspråk. Men også Renel innså etter hvert den dominerende posisjonen til det gassiske språket og gjeninnførte det i undervisningen. Eksistensen av et nedskrevet lokalspråk var en utfordring for kolonimaktens *Mission civilisatrice* gjennom hele kolonitiden.

Elitedanning

Det var ytterst få som faktisk klarte å opparbeide seg gode franske språkkunnskaper og høyere utdanning. Det viste seg vanskelig å lære et helt folk et nytt språk. Det kolonimakten trengte aller mest var en assimilert lojal elite som de kunne samarbeide med.

Generalguvernør fra 1924-1929, Marcel Olivier som ble sitert i begynnelsen av artikkelen, hadde en litt annen holdning. Han ønsket å gjøre grunnskolen til et mål i seg selv og ikke bare som et steg på vei mot høyere utdanning. Massene av barna som ikke kom gjennom nåløyet skulle etter hans mening i alle fall få noe ut av skolegangen. Med argumenter om at disse ikke ville ha bruk for fransk i sine omgivelser og at barna lærte best på sitt eget språk, gikk han, gjennom en utdanningslov utstedt i 1929, inn for å bruke gassisk som undervisningsspråk i barneskolen. Fransk skulle selvfølgelig undervises som et frem-

med språk, og på høyere nivå skulle undervisningsspråket være fransk. Hans etterfølger, generalguvernør Léon Cayla, mente imidlertid denne politikken svekket betydningen av det franske språket og gikk tilbake til fransk som undervisningsspråk på barneskolen i en ny utdanningslov av 1933.

Sett i lys av historien er det interessant å stille seg spørsmål om hvilke behov det blir tatt hensyn til i utformingen av gassisk skolepolitikk i dag; behovet til alle barna som ikke engang når opp til grunnskoleeksamen, eller behovet til de som har som mål å studere på den tidligere kolonimaktens universiteter? Er grunnskolen et mål i seg selv, eller bærer innholdet fortsatt preg av et mål om høyere utdanning som bare et fåtall oppnår?

Det politiske hensynet, referert til i begynnelsen av artikkelen, at lokalbefolkningen ønsket å lære kolonispråket, var og er fortsatt også gjeldende på Madagaskar. Øyvind Dahl uttrykte i en artikkel fra 2012 at en av de største utfordringene for å innføre gassisk som undervisningsspråk er å overbevise foreldrene om at det er nødvendig å lære gassisk. På grunn av det franske språkets maktposisjon er franskkunnskaper fremdeles viktig «for å komme seg fram i livet». Spørsmålet er bare hvordan man best lærer et fremmedspråk, som for eksempel fransk og engelsk. Lærer elever det best ved å bruke det som undervisningsspråk, med de konsekvenser det får for kvaliteten av annen faglig undervisning, eller er det bedre å lære det som et fremmedspråk med tilhørende pedagogiske hensyn?

Språk er makt!

Den gassiske historikeren Faranirina V. Rajaonah har forsket på språkpo-

litikk og elitedanning under kolonitida på Madagaskar. Hun uttrykte at på grunn av at fransk, som bare et lite antall elever behersket, var et kriterium for å få høyere utdanning, ble det en splittelse i det gassiske samfunnet. Språkpolitikken på Madagaskar har også etter uavhengigheten vært preget av denne splittelsen.

Fransk fortsatte som undervisningsspråket på Madagaskar etter uavhengigheten. Dette skyldtes mye båndene som eksisterte mellom den tidligere kolonimakten og makteliten, som i stor grad bestod av den assimilerte lojale eliten ved siden av den aristokratiske merina-eliten. Et av de viktigste midlene for å bekjempe merinas dominans hadde vært å gi utdanningsmuligheter til kystbefolkningen og sørge for at det også i kyststrøkene ble utviklet lokale assimilerte eliter lojale mot kolonimakten.

Det var et forsøk på å bruke gassisk som undervisningsspråk helt opp til høyere nivåer under Ratsirakaregjeringen på 1970-80-tallet. Dette gikk man tilbake på under Zafyregjeringen på 1990-tallet. Under Ravalomananastyret (2002-2008) ble en utdanningsreform vedtatt som gikk inn for å gjeninnføre gassisk som undervisningsspråk de fem første årene av grunnskolen. Denne reformen ble ikke fullført, og brått avsluttet like etter Rajoelinas statskupp i 2008. I en av sine første taler lovte han at fransk fortsatt skulle være det dominerende undervisningsspråket.

Ellen Vea Rosnes er stipendiat på Universitetet i Stavanger (UIIS) og jobber med et doktorgradsprosjekt om Misjon, utdanning og makt på Madagaskar i perioden 1920-1970, som er en del av et samarbeidsprosjekt mellom UIIS og Misjonshøgskolen i Stavanger.

Grønne skoler for bedre læring



Uteområdet ved Sekoly Maintso Tringilofilobe i i SOFABA-prosjektet. Skolen har en liten planteskole der med små trær. De har plantet flere trær på skolens uteområde, satt opp små utebord, plantet blomster, laget geometriske figurer i skolegården og satt opp et stativ med vannflasker for håndvask.

Barn i skoleuniform er et vanlig syn på Madagaskar. Gjenger av ungdom i farge-rike uniformsbluser over moteriktige klær. Flokker av barn langs veiene til og fra skolen. Barbeinte unger i landsbyene.

TEKST OG FOTO: MONIKA THOLLEFSEN

Barneskolen på Madagaskar er 5-årig, og følges av 4-årig ungdomsskole før 3-årig videregående. Hvert nivå avsluttes med en eksamen som må bestås.

Statistikk fra Utdanningsministeriet på Madagaskar (MEN) fra 2008, viser at gjennomføringsprosenten i enkelte områder er på over 70 prosent, mens det i andre områder er mindre enn 20 prosent som fullfører barneskolen. Det er spesielt områder i sør som har de dårligste gjennomføringsstallene.

Skolesystemet på Madagaskar stod i et omfattende reformarbeid da den politiske krisen oppstod i 2009. Barneskolen skulle endres fra 5-årig til 7-årig, nye læreplaner og metoder skulle innføres og man skulle gå mot en gradvis styrking av gassisk som undervisningsspråk.

Da den politiske krisen og regjeringsskiftet var et faktum, hadde 20 pilotdistrikter startet å innføre reformen. I etterkant av krisen har situasjonen på lokalt nivå vært uoversiktlig, med lite informasjon om hvilke planer som gjelder. Reformen ble satt på vent, og pilotdistriktene ble stående rådvile. Det hører med til historien at reformen var ambisiøs, og at innførin-

gen av den ville vært arbeidskrevende selv i politisk stabile tider.

Private skoler

I følge Verdensbanken (2002) var andelen elever i private skoler relativt stabil på hele 90-tallet, med rundt 20 prosent av elevene i barneskolen og opp mot 50 prosent av elevene i ungdomsskole og videregående. I følge Madagaskars Education or All (EFA) plan fra 2007 går 19 prosent av barneskole-elevene i private skoler, mens andelen er 34 prosent på ungdomsskolen. Situasjonen har med andre ord vært relativt stabil de siste 20 årene.

De fleste private grunnskolen tilhører kristne kirker og nettverk, hvorav den katolske kirke er den største. I byene finnes det også en betydelig andel private enkeltstående skoler, startet av enkeltpersoner. Alle private skoler må ha offentlig godkjenning, og er underordnet den samme administrative strukturen som statlige skoler.

Den gassisk-lutherske kirke (FLM)

Gjennom sitt nære forhold til Det norske misjonsselskap (NMS), er FLM den skoleeieren med tettest bånd til Norge. Skoledriften har blitt støttet av NMS, Norad og Utenriksdepartemen-

tet i mange tiår. På syttitallet jobbet rundt 30 norske NMS-ansatte i skolesektoren i FLM. I dag er det FLM alene som er skoleeier, og NMS bidrar med rådgivere inn mot kirke- og skoleledelsen.

Skolearbeidet i FLM omfatter i dag 1 lærerskole, 1 skole for jordmor- og sykepleierutdanning, 2 landbruks-skoler, og i tillegg 1 landbruksskole for jenter, 4 barneskoler for blinde og synshemmede og 7 skoler for døve og hørselshemmede. I tillegg til dette har kirken et eget skoledepartement (FFL) med om lag 300 grunnskoler. Av disse grunnskolene har Shalom-prosjektet og det integrerte landsbyutviklingsprosjektet SOFABA begge i overkant av 10 skoler i sin portefølje. Disse skolene ligger i svært fattige områder, og får tett oppfølging gjennom prosjektene. Kirken har også teologisk utdanning og preste- og bibelskoler.

FLM har en desentralisert skole drift. Landbruksskolene og grunnskolene eies av synoden i distriktet og av lokale FLM-menigheter. Spesialskolene og lærerskolen eies av FLM sentralt.

Skoleprosjektet ProVert

I 2007 ble utdanningsprosjektet Pro-

Vert etablert. Målet er å bygge en felles pedagogisk plattform, øke samarbeidet mellom institusjonene og heve kompetansen og kvaliteten i skoledriften til FLM. Navnet ProVert springer ut fra de «grønne skolene» i SHALOM hvor man jobbet for å tilpasse skolens innhold til behovene i lokalsamfunnet. ProVert bidrar til at verdiene og målsetningene fra de grønne skolene får prege hele skoletenkningen i FLM. Alle FLM-skolene foruten sykepleierskolen og de teologiske skolene er inkludert i prosjektet.

ProVert ønsker å fokusere på og integrere utdanning, miljø og sosialt engasjement. Retten til utdanning innebærer ikke bare å kunne begynne på skolen, men også å kunne fullføre med et godt resultat. Å nå dette målet krever lærere og ledere med solid pedagogisk kompetanse, elevmedvirkning og varierte aktiviteter i undervisningen. På FLMs lærerskole blir lærerstudentene utrustet med et variert spekter av aktiviteter og metoder til undervisningen og lærer viktigheten av å tilpasse undervisningen til elevenes behov.

Alle de grønne skolene skal ha praktiske prosjekter der elevene selv dyrker grønnsaker og planter trær. Gjennom disse aktivitetene skal elevene lære å bruke ressursene de har i sitt nærmiljø og å ta vare på naturen rundt seg. Elevene lærer om bruk av naturgjødsel, effektive landbruks-teknikker, ernæring og bærekraftighet.

ProVert ønsker at skolen skal formidle kunnskap til lokalmiljøet gjennom arrangementer der lokalmiljøet er invitert og hvor temaene er tilpasset lokale behov. Dette kan være skogplantingsprosjekter, informasjon om ulemper ved skogbrenning, nye teknikker til landbruket, matlagingskurs og lignende. Skolene skal også vise godt lederskap gjennom demokratisk og transparent drift, inkludering av marginaliserte grupper og ved å holde de fysiske omgivelsene ryddige og pene.

Siden skoledriften i FLM er desentralisert, er det en stor oppgave å etablere en felles pedagogisk plattform. I den første prosjektperioden har landbruksskolene, lærerskolen, spesialskolene og de integrerte prosjektene vært den primære målgruppen for ProVert-prosjektet. Gjennom årene som har gått har «den grønne

pedagogikken» blitt godt forankret i disse institusjonene og samarbeidet dem i mellom har økt betydelig. FFL valgte ut 35 grunnskoler som pilotskoler, og disse har fått tettere oppfølging. De har også fått hjelp fra ProVert-administrasjonen, lærerskolen og landbruksskolene til å etablere skolehager, elevprosjekter og arrangementer for lokalmiljøet. Resultatene som er oppnådd i pilotskolene varierer fra skole til skole, men enkelte skoler har oppnådd svært gode resultater. Videre i prosjektet vil disse skolene bli brukt som pilotskoler til å synliggjøre den grønne pedagogikken for andre.

Inkluderende utdanning

Mange barn på Madagaskar begynner aldri på skolen. Dette gjelder særlig barn med funksjonshemninger. Myndighetene har ingen plan for disse, de ble heller ikke nevnt i den ambisiøse *Madagascar Action Plan 2007-2012*, som ble lansert av Marc Ravalomanana. Særlig i det spesialpedagogiske feltet er private og internasjonale aktører viktige. FLM har spesialisert seg innenfor syns- og hørselshemming og har gitt et skoletilbud til denne gruppen siden 1924.

Som følge av den politiske krisen, stoppet Utenriksdepartementet stat til stat bistanden innen utdanning, og en del penger ble kanalisert via andre kanaler. NMS og FLM fikk 4 millioner norske kroner til å jobbe med inkluderende utdanning. Dette førte til en styrking av det spesialpedagogiske feltet og en dreining mot å vurdere inkludering fremfor spesialskoler for barn med spesielle utdanningsbehov. ProVert valgte å fokusere på følgende aktiviteter:

- Kompetanseheving innen inkluderende utdanning
- Identifiseringsprosjekter og CBR* spesielt rettet mot syns- og hørselshemmede og personer med fysiske funksjonshemninger
- 6 måneders videreutdanning for vanlige lærere, innen spesialpedagogikk med fokus på syns- og hørselshemming
- Etablering av enheter på vanlige skoler som kan gi et skoletilbud for syns- og hørselshemmede barn i nærmiljøet
- Oppgradering av spesialskolene

Et felles løft

Private skoler gir et betydelig bidrag til gassiske myndigheter i arbeidet om å gi alle barn mulighet til skolegang. Skolearbeidet i FLM har et tett samarbeid med de offentlige institusjonene i utdanningssektoren, spesielt på lokalt nivå. Målsetningene som fremmes gjennom ProVert prosjektet deles av nasjonale myndigheter, samt lokale, internasjonale og norske utviklingsaktører.

For barna i skoleuniform kan skoledagen være lang og ensformig. Å gi et skoletilbud til alle barn, som møter behovene deres, krever et felles løft for flere skoler og klasserom, økt pedagogisk kompetanse, didaktisk kreativitet, flere lærere og bedre undervisningsmaterie. Med de grønne skolene ønsker FLM og NMS å gi sitt bidrag.

**Community Based Rehabilitation – oppsøkende virksomhet der man tilbyr helsetjenester og utdanning til funksjonshemmede i deres nærmiljø.*

Monika Thollesfoss har jobbet som fredskorpser på lærerskolen SFM i Fandriana og som rådgiver innen ProVert-prosjektet til FLM. Hun har en master i Comparative and International Education fra Universitetet i Oslo (UiO) og jobber for tiden med PPU-utdanningen og lektorprogrammet ved UiO, som førstekonsulent ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS).



Undervisning om vann- og avløpssystemer tar utgangspunkt i en landsby i pappmase laget av lærerstudentene ved SFM. Modellen er et resultat av en konkurranse ved lærerskolen SFM der oppgaven var å lage didaktisk materiale (spill/modeller/ illustrasjoner).

Flere og flere blir analfabeter

– I motsetning til nesten alle land i verden går lese- og skriveferdigheten tilbake på Madagaskar. Det er alarmerende.

TEKST OG FOTO: ØYVIND DAHL

Det er Randi Gramshaug, seniorrådgiver i Norad, som refererer disse tallene fra en nylig publisert rapport fra UNESCO. Madagaskarforum møter henne til et intervju om Norges bidrag til utdanning på Madagaskar.

– Alfabetiseringsraten blant voksne er gått ned fra 70 prosent i 2000 til 64 prosent i 2010, et fall på seks prosent på 10 år. UNESCO anslår at med en kraftig innsats vil alfabetiseringsraten i 2015 fortsatt ligge på 64 prosent, mens det oppsatte målet før statskuppet i 2009 var på 85 prosent. Ifølge UNICEF har innskrivningsraten for barn falt med ca. 15 prosent siden 2008, fra 88 prosent før krisen til 73 prosent nå. Det antas at ca. 1,5 millioner barn i alderen 6-12 år ikke går på barneskole. Mange barn mellom 10 og 15 år har ikke fått noen skolegang. Mange av de som begynner på skolen fullfører ikke, og slutter skolen før de har fått funksjonell lese- og skrivekyndighet.

Baklengs utvikling

– *Så på Madagaskar har altså utviklingen gått baklengs?*

– Ja, det er ganske foruroligende siden krisen oppstod i 2009. Også kvaliteten på undervisningen har falt. Det foreligger tester om læringsnivå i perioden fra 1998 til 2012. Disse viser at kunnskapene i fransk, matematikk og gassisk jevnt over er blitt dårligere i denne perioden.

– Rett før statskuppet i mars 2009 var det planlagt en omfattende undervisningsreform støttet av 15 partnere inkludert Norge og Verdensbanken. Grunnskolen skulle forlenges fra 5 til 7 år, noe som ville bidratt til at

barna kunne bo lenger hjemme mens de gikk på skolen. Morsmålet skulle styrkes de første skoleårene og gradvis skulle man gå over til fransk i de høyere klassene. Også engelsk skulle undervises på skolen og engelsk fikk status som offisielt språk ved siden av fransk i grunnloven av 2007.

– Norge var positiv til utdanningsreformen som skulle introdusere morsmål de første 5 årene og forbedre kvaliteten i læringen. Såkalt kompetansebasert læring stod på programmet. Etter statskuppet 17. mars 2009 ble den store utdanningsreformen lagt på is og Norge brøt samarbeidet med myndighetene i likhet med de fleste andre vestlige land med unntak av Frankrike. Frankrike inntok en avventende rolle siden de politiske beslutningene rundt språk ikke ble tatt. I tillegg har de støttet opp om franskundervisning og kurs for lærerne. Men også Frankrike er nå positivt innstilt til å bruke malagasy - gassisk som undervisningsspråk.

Norsk støtte til utdanning

– *Betydde dette slutten på norsk støtte til utdanning?*

– Nei, norsk bistand til utdanning har likevel fortsatt på to måter. For det første kanaliserte Norge mye av utdanningsstøtten gjennom FN-organisasjonen UNICEF. Det dreide seg om to avtaler på 48 og 34 millioner norske kroner i perioden 2008-2011. 20 skolekretser var allerede i gang med skolereformen. Disse er da blitt fulgt opp som pilotdistrikter. Men de regionale utdanningskontorene har vært usikre støttespillere ettersom de po-

litiske signalene fra sentralt hold har vært utydelige på om reformen skulle følges opp eller ikke. Lærere som var utdannet for å undervise i 6. og 7. klasse er blitt omplassert av overgangsmyndighetene.

For det andre støtter Norge det grønne skoleprogrammet Provert til Den gassiske lutherske kirken gjennom Det Norske Misjonsselskap (NMS), formidlet gjennom Digni (Bistandsnemnda). Digni er paraplyorganisasjon for ulike misjonsselskapers bistandsarbeid. Ny samarbeidsavtale mellom Digni og Norad er under utarbeiding. Det dreier seg om avtale for perioden 2013-2017, med underavtale for NMS/Provert for 2012-2014. Avtalen forventes signert i løpet av februar måned. I 2012 fikk Provert 8 millioner NOK i støtte, mens 2 millioner NOK ble gitt til kultursenteret Lovasoa.

Både UNICEF og Provert har hatt fokus på inclusive education som skal inkludere marginaliserte barn, som barn med handikapp (bl.a. blinde og døve), i den vanlige grunnskolen. Provert driver grønne barneskoler med skolehager, spesialskoler for døve og blinde, yrkesskole for kvinner og jordbruksskoler. Yrkesrettet utdanning har nå fått større fokus i Norad. Du skal kunne bruke utdanningen din. I tillegg støttes lærerutdanningen på Fandriana.

Globalt partnerskap

– *På hvilke andre måter støtter Norge utdanningen?*

– Flere partnere har gått sammen om et program kalt Global Partnership for Education (GPE) som

har som mål å akselerere utdanning i vanskeligstilte stater globalt. Verdensbanken administrerer dette programmet hvor Norge er en av partnerne og bidragsyterne. Madagaskar er et av landene som har fått støtte til utdanning gjennom GPE.

Norge har også inngått en felles avtale med FN-organisasjonene, barnefondet (UNICEF), arbeidsorganisasjonen (ILO) og matvareprogrammet (WFP) som på ulike måter bidrar til å bedre tilgang til og kvaliteten i grunnutdanning. ILO bidrar til bygging av skoler, WFP til skolekantiner.

– Overgangsregimet fikk støtte fra Norge og andre partnere til å lage en plan for perioden 2010-12 basert på utdanningsplanen fra 2008. Nå har utdanningsmyndighetene utarbeidet en interimspan for tidsrommet 2013-15 i samarbeid med partnerne. Dersom Madagaskar i løpet av dette året får gjennomført valg, har myndighetene indikert at sjansene for å få tatt viktige beslutninger innen utdanningssektoren øker, noe som gir håp om å få til videreføring av reformene innen utdanningssystemet igjen. Samtidig er det grunn til å ikke være for optimistisk når det gjelder videreføring av reformen siden dette ikke blir gitt hovedprioritet i den nye planen.

Det er store regionale forskjeller. Både UNICEF og Provert får støtte til utdanning i sårbare områder. Kirkene driver ofte skoler der det offentlige ikke når ut. I interimspanen får privatskolene anerkjennelse på lik linje med Statens egne skoler.

Språkpolitikk

– *Hvordan er språksituasjonen?*

– Lærerne hevder selv at de gir to-språklig undervisning. Rent faglig skulle det bety at elevene skulle bli like gode i fransk og gassisk. Men det som skjer i praksis er oftest at oppgavene og leksene blir skrevet på fransk på tavlen av læreren og elevene kopierer det i sine kladdebøker. Tospråkligheten består i at lærerne forklarer hva disse franske setningene betyr på gassisk slik at elevene skal forstå hva de puffer utenat. Elevene blir flinke til å lære utenat, men de blir ikke to-språklige, de kan verken gassisk eller fransk. Ofte forstår de heller ikke det faglige innholdet i det de lærer utenat.

Språk er også politikk, og det vil ikke bli noen reell diskusjon om språkpolitikken før den politiske situasjonen på Madagaskar normaliseres. UNICEF og andre har laget lærerbøker på gassisk som har vært brukt i pilotdistriktene, men fordi det nasjonale utdanningsprogrammet ligger nede, har denne pedagogikken ikke tatt av.

Norads rolle

– *Hva er Norads rolle?*

– Norad har en rolle som faglig rådgiver. Fagpersonene i Norad skal bistå Utenriksdepartementet og Ambassadeseksjonen på Madagaskar når det gjelder utdanningsspørsmål. Det er Utenriksdepartementet som avgjør norsk støtte til utdanningssektoren på Madagaskar i tiden fremover.

Norad forvalter også et program for kapasitetsbygging ved universiteter og høyskoler, kalt NORHED.

I NORHED-programmet prioriteres land som har hatt langvarig bilateralt samarbeid med Norge og et av disse landene er Madagaskar. Søknadsfrist for NORHED er 15. mars 2013.

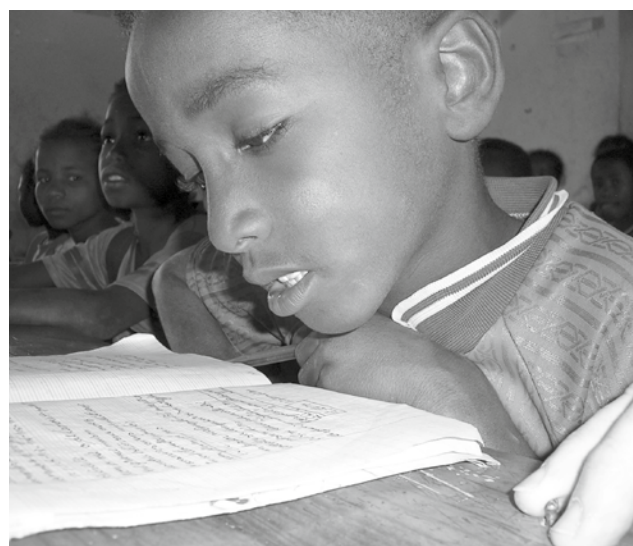
Randi Gramshaug er seniorrådgiver i Norad. Hun er utdannet sosialantropolog og gjorde feltarbeid på Madagaskar i 2002. Da skrev hun hovedfagsoppgave om utdanning på Madagaskar. Hun har også jobbet for UNICEF i Afghanistan, Kambodsja og Sudan.



Seniorrådgiver Randi Gramshaug vet mye om hvordan Norge bidrar til utdanningen på Madagaskar.



Her er oppstilling foran en av statens barneskoler ved Toamasina.



Koto knekker lesekode. Lesing på gassisk: «vakiteny» betyr «knekke ord».

Fortvilt situasjon ved universitetene i den 4. republikk

Da overgangsstyret gjennomførte en folkeavstemning og innstiftet den fjerde republikk 11. desember 2010 med en ny grunnlov for Madagaskar, var det mange som håpet at det skulle bety en ny start for universitetene på Madagaskar. Men situasjonen er bare blitt verre.

TEKST: DR. RATOVO NASY MICHEL SABIR MICHAËL
FOTO: ØYVIND DAHL

Siden 2006 til 2012 har universitetet i Toliara, som jeg kommer fra, vært lammet av streiker til sammen i 53 uker – det er et helt år tapt undervisning. Både ansatte og studenter har streiket. De ansatte får ikke utbetalt sine rettmessige lønninger, eller utlønningen blir forsinket. Infrastrukturen forfaller, undervisningsrom mangler og blir ikke reparert, vindusruter mangler, takene lekket, strøm og vann kuttes, bøkene på biblioteket er de som var der da universitetet ble opprettet i 1975, det er ingen fornyelse, det er ingen tilgang til internett, det er umulig å drive seriøs forskning.

Studentene på sin side, får ikke utbetalt sine stipender, de er lei av å studere et sted hvor ingenting fungerer, de bøkene som finnes er fillete og skitne, de går hjem kl. 17, fordi de ikke vil sitte og lese bare med et stearinlys. Studentene er traumatisert.

I dag, ved begynnelsen av 2013, er skoleåret 2011-12 ennå ikke avsluttet og studieåret 2012-13 er ennå ikke påbegynt. Hvordan kan en tro på fremtiden i et slikt system? Universitetene er tynget av gjeld og kan ikke betale sine leverandører.

Litt historikk

Universitetet i Toliara (Tulear) ble

opprettet i 1971, men det var først etter studentopprøret i 1972 da den første republikken falt, at det ble tatt initiativ til å opprette universitetssentra (CUR) i alle provinser også utenfor Antananarivo. Slik oppstod det universitetssentra i Antsiranana, Fianarantsoa, Mahajanga, Toamasina og Toliara. Den gangen kunne universitetslærerne ha råd til å reise på ferie med sine familier.

Siden den annen republikk kom på plass i 1975, er situasjonen stadig blitt verre. Lærerlønningene ble forsinket eller ikke utbetalt på grunn av underslag av offentlige midler og nepotisme, som innebærer at man favoriserer sine egne slektninger. Myndighetene var imidlertid redde for å få nye studentopprør og ilte til med «brannslukking» når det ble for ille. Under den tredje republikk fra 1992 har kjøpekraften har sunket til et minimum. I tillegg til korrupsjon og nepotisme ble det nå utbredt vanstyre og politisering av administrasjonen.

Manglende vilje til endring

Da statskuppet som førte Andry Rajoelina til makten kom i mars 2009, var det mange som håpet at Rajoelinas løfter om å oppgradere det nasjonale utdanningssystemet skulle bety en

vending. Men som allerede nevnt, har det aldri vært verre med streiker. Skylden legges nå på politikerne som sitter ved makten og som bruker overgangsregimet til å berike seg selv før det kommer valgte representanter i styre og stell. Korrupsjonen har økt, direktøren ved det regionale universitetssenteret i Antananarivo (CROUA) ble nylig tatt for underslag av 700 millioner ariary. Ved enkelte streiker har politiet brukt tåregass og vold og studenter er blitt såret i sammenstøtene. Ved universitetet i Antsiranana ble en student drept av politiet under protestaksjoner 27. april 2010. Myndighetene har verken økonomiske midler eller vilje til å rette opp skadene ved universitetene.

Kan universitetene drives med idealisme?

Ved en tale ved Universitetet i Toliara i desember 2011 sa rektor Alphonse Dina til fagforeningen for universitetsansatte: «Jeg konstaterer at både teknisk og administrativt personale og universitetslærere og -forskere er stresset og bekymret for den manglende kapasitet og vilje hos våre ledere til å tilfredsstille våre krav. Men jeg ber dere om å arbeide for våre studenter av kjærlighet til universitetet



Administrasjonsbygget ved Universitetet i Antananarivo.



Studenter ved Universitetet i Antananarivo.



Fakultetet for humanistiske og sosiale fag ved Universitetet i Antananarivo.

og vår neste.»

Og det skal sies, til tross for de gjentagende problemene ved universitetene i tre årtier, så har kvaliteten ved undervisningen vært noenlunde akseptabel på grunn av at noen motiverte universitetslærere og -forskere som har arbeidet og gjort det beste ut av situasjonen til nasjonens beste. Og dersom disse bare hadde latt hendene falle, ville de gassiske unge vært de første offer. Det er heldigvis ennå noen som bevarer den hellige flammen.

Dessverre har enkelte politikere forsøkt å blande seg inn i universitetenes drift. Det er alarmerende å se at gassiske parlamentarikere setter inn udugelige personer i Den nasjonale kommisjonen for utdanning og vitenskapelig forskning (CENRS), slike som verken har briljert ved sin utdanning eller avsluttet sine universitetsstudier.

Fremtidsutsikter

Det ville være naivt å tro at ting vil endres ved inngangen til den fjerde republikk. Folkeavstemningen som førte til at Grunnlovsdomstolen (HCC) godkjente den nye grunnloven 11. desember 2010, har ikke oppnådd internasjonal anerkjennelse. Dagens lede-

re av overgangsstyret ser ut til å være mer interessert i å berike seg selv enn til å gjenoppbygge den gassiske stat. Overgangsstyret har gjentatte ganger kuttet i budsjettene til utdanning bare for å tilfredsstille sine politiske ambisjoner.

I stedet for å gjenreise landet har man satt inn ikke-valgte parlamentarikere som bare gjentar «His Masters's Voice». Og det koster. Driftsbudsjettet til Universitetet i Antananarivo er kuttet til en tredel av det som er nødvendig til normal drift. Ved de andre universitetene får de bare en firedel av vanlig driftsbudsjett. På spørsmål om åpenhet ved administrasjonen hyller de ansvarlige seg inn i tåkete og ofte arrogante uttalelser. Vi spør derfor om dette er deres penger eller skattepengene våre?

Jeg har ikke mye håp for den fjerde republikk. Det er korrupsjon, nepotisme, underslag av offentlige midler, dårlig styresett som regjerer landet. Hvem tror at denne mentaliteten vil forandre seg om de skulle bli valgt? De fleste politiske partier har ingen plan for hvordan de vil styre landet.

Konklusjon

Gasserne kan ikke utvikle landet uten

høyere utdanning. Det finnes ingen nasjonal stolthet og det mangler en vilje til å bygge landet hos våre ledere. De politiske lederne anklager de universitetsansatte for å ville destabilisere landet, eller for å ha blitt betalt av opposisjonen. Men slike påstander er absurde. De universitetsansatte og studentene krever bare sine rettigheter. Enhver arbeider har rett på lønn for sitt arbeid. De refser dårlig styring, korrupsjon, inkompetanse og plyndring av naturressurser.

Den fjerde republikk gir dessverre ikke håp om noen bedring for høyere utdanning så lenge de samme minoritetene sitter med makten. Det er oligarkiet (fåmannsveldet) som styrer landet.

Ratovonasy Michel Sabir Michaël har en doktorgrad i filosofi fra Universitetet i Toliara. Han har også et engasjement ved Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK) i Stavanger.



Leif Ydstebø veileder masterstudenter på laboratoriet ved IHSM.



Fiskere sorterer ut dagens fangst. Rent vann er avgjørende for fiskeriene på Madagaskar.

Rent vann og rent miljø

Lovende samarbeid mellom universiteter i sør og nord

Tjue års samarbeid mellom Universitetet i Stavanger og Universitetet i Tulear har bidratt til verdifull kunnskap om hvordan en kan bekjempe miljøforurensing. Prosjektet i miljøteknologi har gitt flere studenter mastergraden og doktorgrader.

TEKST OG FOTO: TORLEIV BILSTAD OG LEIF YDSTEBØ

Universitetet i Stavanger (UiS) og Institutt for fiskeri og marinvitenskap (IHSM) ved Universitetet i Tulear på Madagaskar har i over 20 år samarbeidet innen miljøteknologi med spesielt fokus på vannmiljø og vannrensing. Ved UiS har man siden 1977 hatt studium innen vannmiljø og vannrensing mens ved IHSM er hovedaktiviteten oseanografi og anvendt marinvitenskap som blant annet inkluderer akvakultur, fiskebestandkontroll, bevaring, sjømatkontroll og fiskeri management.

Norsktalende mastergradstudenter
Disse fagområdene er såpass beslektet at et samarbeid var enkelt å oppret-

te hvor man kunne dra nytte av hverandres spesialiteter. I begynnelsen bestod aktivitetene hovedsakelig av utrustning av laboratorier og opplæring av lærekrefter på IHSM. På begynnelsen av 2000-tallet begynte man å ta inn kandidater fra IHSM til masterstudiet i miljøteknologi ved UiS, med stipend fra Norge (støttet av Norad).

På denne tiden foregikk undervisningen på norsk så studentene tilbrakte først ett år på norskurs før de begynte på selve studiet. Derfor snakker flere av de som har tatt mastergrad ved UiS norsk. Siden 2003 til i dag har rundt 15 kandidater fullført masterstudiet i miljøteknologi ved UiS. I 2004 ble en kandidat fra IHSM

tildelt et doktorgradsstipend ved UiS, noe som førte til en disputas ved Universitetet i Tulear i 2011.

Miljøkyndige doktorgradsstudenter
I 2007 ble UiS og IHSM tildelt 3,5 millioner kroner til et NUFU prosjekt (Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning) som innebar utdanning av inntil fem doktorgradsstudenter på Madagaskar over en fem års periode. Disse skulle jobbe med prosjekter innen vannmiljø som spesielt skulle være knyttet til problemstillinger på Madagaskar. De ble veiledet av både lokale IHSM professorer og professorer ved UiS. Det innebar to årlige turer til Madagaskar på 1-2 uker for

professorene ved UiS, hvor man hadde intensive arbeidsøkter med statusrapportering, veiledning, undervisning og planlegging.

I tillegg arrangerte gruppen seminarer rundt om i forskjellige byer hvor ansatte i departementer i Antananarivo, lokale myndigheter, kommunalt ansatte og bedriftseiere ble invitert til foredrag om ulike miljørelaterte temaer. Ofte førte dette til at bedriftseiere henvendte seg og ba om assistanse til å løse miljøproblemer i egen bedrift. Dette ble fulgt opp med bedriftsbesøk og rådgivning og disse sakene viser at det er behov for miljøteknologikompetanse på Madagaskar.

Suksess for prosjektet

Doktorkandidatene har gjennomført mesteparten av sitt arbeid på Madagaskar gjennom feltarbeid og laboratoriearbeid. I tillegg har de hatt et opphold i Norge som del av studiet med teoretiske studier, kurser og diskusjoner med de norske veilederne og andre fagpersoner.

I løpet av 2011 og 2012 avla fire kandidater doktorgraden ved universitetet i Tulear, noe som må kalles en suksess for prosjektet. Imidlertid er arbeidssituasjonen vanskelig på Madagaskar, selv med doktorgrad, så alle er foreløpig ikke i fast jobb. Imidlertid planlegges et nytt prosjekt som en videreføring av NUFU, NORHED, som skal søkes på i løpet av våren og hvor de nye doktorene vil få en sentral rolle hvis søknaden blir god tatt.

Et mål i fremtiden er å opprette et eget Senter for forskning, utdanning og utredning innen miljøteknologi på Madagaskar med utgangspunkt i kandidatene som er utdannet gjennom NUFU prosjektet ved IH.SM og de hjemvendte med mastergrad fra UiS.

Vi skal gi nedenfor en kort beskrivelse av temaene for doktorgradene:

Plantevernmidler

Første disputas var i mai 2011, *Rafalimanana Rasoanandrasana (Faly)*, og var et studium av mikrobiell nedbrytning av plantevernmidler som brukes i landbruket. Dette er et økende problem både på Madagaskar og ellers i verden med stor bruk av plantevern-

midler uten at man vet hva som skjer med disse i naturen. Det eksperimentelle arbeidet ble gjennomført ved UiS, mens avslutning og disputas ble gjort i Tulear.

Innsjøforurensning

Neste disputas var i desember 2011, *Yves Mong*, som omhandlet et studium om innsjøforurensning og rehabilitering med utgangspunkt i Ranomafana innsjø i Antsirabe som er betydelig påvirket av forurensning av spillvann fra omkringliggende områder. Arbeidet har inkludert feltstudier med undersøkelse av fysiske og vannkjemiske forhold i innsjøen. Formålet er å foreslå tiltak for å tilbakeføre innsjøen til ren tilstand basert på undersøkelsene. Dette vil også gi kunnskap som kan anvendes på andre lignende innsjøer på Madagaskar, som også er av internasjonal interesse.

Avløpsforurensning

Den andre disputasen i desember 2011, *Solphi Joli Hamelo*, omhandlet rensing av avløpsvann fra husholdninger, noe som er lite utviklet på Madagaskar og derfor fokuserte kandidaten på rensemetoder som kan anvendes for avløp lokalt. Fokuset har vært å tilpasse til lokale forhold metoder som krever lite energi og utnytte klimatiske forhold på Madagaskar. Et omfattende teoretisk studium kombinert med praktiske tester på laboratorium og i pilotskala innebærer verdifull kunnskap om passende metoder på Madagaskar. I dette prosjektet har to studenter fra UiS gjort sine feltforsøk i Tulear i forbindelse med sine bachelor- og masteroppgaver.

Biologiske indikatorer

Siste kandidat disputerte i november 2012, *Rasoamananto Irene*, med studium på å etablere metoder for å avdekke og beskrive forurensning i vannmiljø basert på biologiske indikatorer, i dette tilfellet algetypen *diatomer*, for raskt og enkelt kunne si noe om forurensningstilstanden i et bestemt område. Tradisjonelt benyttes kjemiske analyser, men disse er dyre, kan ta lang tid og gir begrenset informasjon. Biologiske indikatorer kan analyseres raskt og gir en bedre beskrivelse av tilstanden ettersom de er direkte påvirket av

miljøet på stedet. Dette er også en metode som i stor grad benyttes internasjonalt.

Internasjonale fagkonferanser

I tillegg har flere mastergradstudenter fra Madagaskar og Norge gjort sine masteroppgaver innen de nevnte doktorgradsstudiene. Både deler av doktorgradsstudiene og masterstudiene har vært presentert på internasjonale fagkonferanser innen vannmiljø i regi av den internasjonale vannorganisasjonen (IWA), som er en bekreftelse på et høyt faglig nivå på studiene.

Leif Ydstebø. Prosessingeniør IVAR og 1. amanuensis UiS (deltid). Har deltatt i NUFU prosjektet siden 2008 med veiledning av doktor- og masterstudenter.

Torleiv Bilstad. Professor Miljøteknologi UiS. Har hatt samarbeid med IHSM siden 1990 og hatt jevnlige besøk der siden, prosjektleder for NUFU-prosjektet



To masterstudenter ved IHSM.

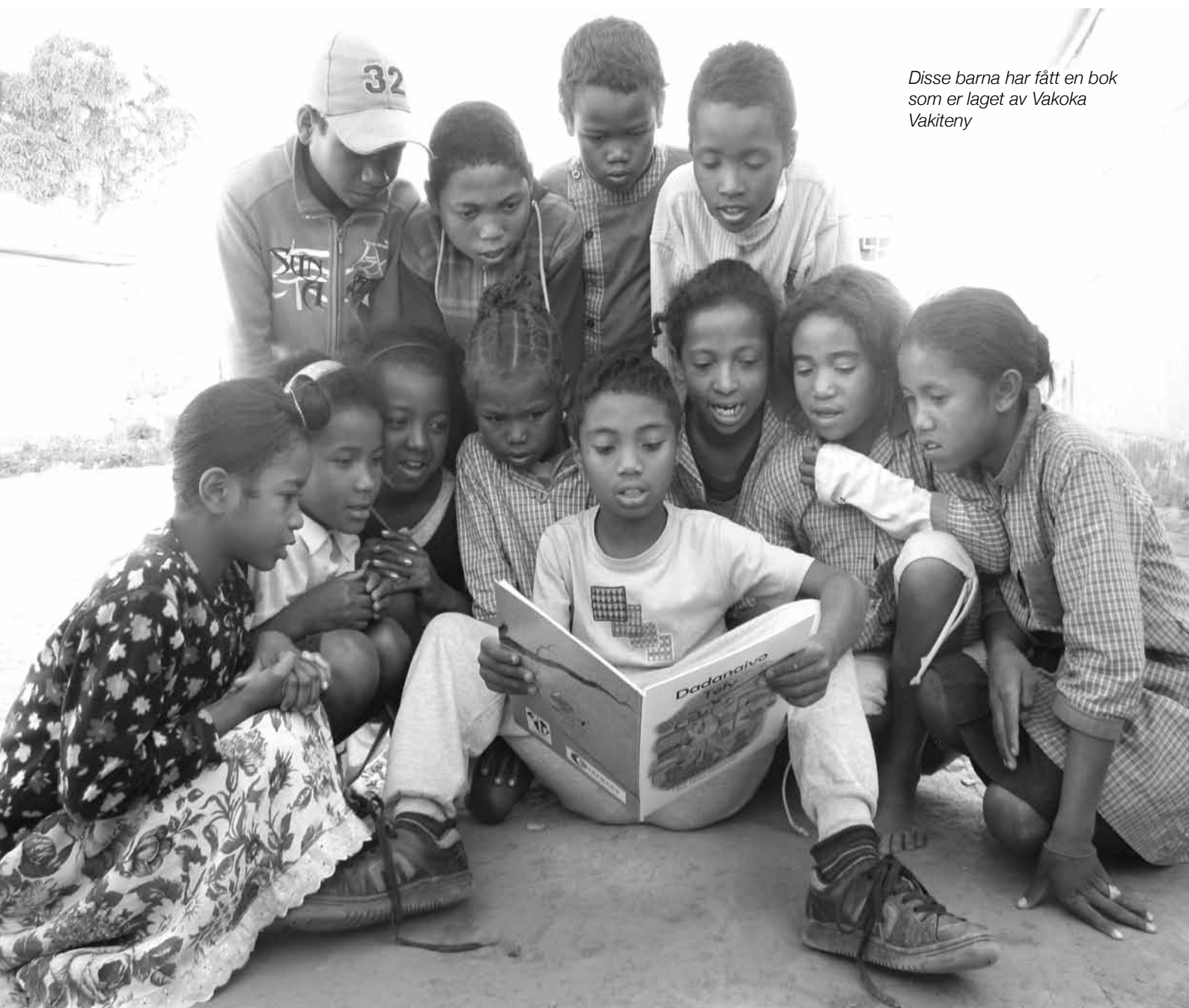


Øverste ledelse ved Universitetet i Tulear og IHSM og professorer ved IHSM i forbindelse med instituttets 50 års jubileum i mai 2011.

Skoler uten bøker

– Alle barn i offentlige barneskoler skal egentlig ha hver si bok i hvert fag ifølge retningslinjer fra undervisningsministeriet. Dessverre er dette langt fra virkelighet, sier Mr Nahory, direktør i Det regionale kontoret for nasjonal utdanning (DREN) i region Sør-Vest (Toliara).

TEKST OG FOTO: SOPHIE KÜSPERT-RAKOTONDRAINY



*Disse barna har fått en bok
som er laget av Vakoka
Vakiteny*

– Det er så godt som umulig at alle barn skal ha hver si bok, forteller han. Når ministeriet deler ut bøker så er det ofte ikke nok til alle, så skolen beholder bøkene i stedet for å gi dem til barna.

De fleste skolebøkene som er i bruk i barneskoler i dag er de som ble laget for alle fag under Ravalomanana skoleåret 2004/05, ifølge Mr Nahory. Flere av disse er tospråklige på fransk og gassisk. Alle skolene, men ikke alle elevene, fikk bøker. Etter dette ble det ikke laget flere bøker for barneskolen og det ble ikke delt ut flere heller. I 2010 ble det laget bøker for avgangsklassene i ungdoms- og videregående skole.

Bibliotek uten bøker

Alle skoler skal egentlig ha et bibliotek med skjønnlitteratur, men de har ofte ikke det heller ifølge Mr Nahory. Skolene får ikke ekstrabevilgninger til å bygge et eget rom, så noen skoler bruker klasserom som de da ikke kan bruke til vanlig undervisning selv om de egentlig trenger alle klasserommene.

Søster Isabelle som jobber ved den katolske bokhandelen i Toliara har forsket på bruk av bøker i skoler og hjem og gav i 2006 ut artikkelen «Tontolon'ny boky» (Bøkene verden) i et magasin. – Jeg fant ut at nesten ingen skoler har skolebibliotek, og dersom de har bibliotek er vi heldige dersom vi finner noen bøker der. Dette er en stor barriere for bruken av bøker i skolen fordi lesingen drukner i mer pressende gjøremål.

Mr Nahory forteller også at skoler ofte har veldig gamle bøker, gjerne fra 1960-tallet.

Skjønnlitteratur på morsmål ikke prioritert

Ifølge internasjonal forskning er det viktig for barn å ha bøker på morsmålet. Det er DREN-direktøren enig i. – Dersom bøkene er på fransk, så forstår barna ikke så mye, og da er det ikke så gøy å lese.

Derfor er det et stort behov for bøker på gassisk, spesielt skjønnlitteratur. Videre forteller Mr Nahory at dette dessverre ikke er prioritert i ministeriet siden Madagaskar er et frankofont land. – Det er lite fokus på gassisk, og barna blir nødt til å fortsette med fransk, sier han.

– Hva er prioritettene til ministeriet for tiden, da?

– Førsteprioritet er lærerlønninger. Men lærerne får ikke lenger lønn hver måned, men kun annenhver. Bygging av klasserom er også høyt prioritert, og dernest bord og benker til skolene fordi det er mange barn som må sitte på bakken. Bøker kommer sist i rekken.

Bøkernes plass i samfunnet

Søster Isabelle forteller videre om forskningen sin:

– Hovedfunnet i studien var at bøkene ikke har funnet sin plass verken i samfunnet eller skolen. Med dette mener jeg at folk heller kjøper klær enn bøker, og de vet ikke hvorfor man trenger bøker.

Hun forteller videre at barna ikke blir lært opp til å drive med selvstendige undersøkelser, men i stedet må skrive ned det som står på tavla og lære dette utenat. Denne utenatlæringen og passiviseringen er en annen stor barriere for litteraturen, mener hun, og fortsetter:

– Jeg ønsker å si litt om barna også. De er ofte totalt fremmede for bøker. Det fins få bøker som passer for dem, og noen vet ikke hva det vil si å lese en bok. Men det er fortsatt ikke for sent å lære barna å bli glad i litteratur. For de voksne er det for sent.

Barna ønsker bøker

Ifølge en uformell spørreundersøkelse ved fire forskjellige barneskoler i Toliara (privat, katolsk, luthersk og statlig) gjennomført av undertegnede i 2010 kom det fram at veldig få barn har bøker. 99 prosent av barna forteller at de kun eier noen få eller ingen bøker. Dersom de hadde hatt bøker ville derimot de aller fleste ønsket å lese flere ganger i uka eller til og med hver dag ifølge undersøkelsen. Nesten halvparten av elevene krysser av på at de ser på TV hver dag.

Sambatra på 11 år er heldig. Han kommer fra svært fattige kår og går på en privatskole med støtte fra utlandet. Skolen har nok lærebøker for alle elevene i tillegg til et bibliotek med både gassiske og franske bøker. Hver mandag har de bibliotektime. Han forteller at han er veldig glad i å lese.

– Yndlingsboka mi er på fransk. Den har mange fine bilder. Men jeg er ikke helt sikker på hva den handler om. Foreldrene til Sambatra forteller at de ikke har noen bøker

hjemme, men at særlig bøker på gassisk hadde vært velkomne.

Noen står på

Der det offentlige svikter må andre ta over. UNICEF har ved flere anledninger trykket bøker, både skjønnlitteratur og faglitteratur. En av de mest kjente aksjonene var i 2007 da Prinsesse Märtha Louise var på Madagaskar. DREN-direktøren nevner spesielt ei bok om miljøvern som UNICEF delte ut til alle skolene i regionen. Nå har det blitt gitt ut ei ny bok; ei gassisk-gassisk ordbok for barneskolen.

Det er dessuten noen forfattere som stadig gir ut nye barne- og ungdomsbøker på gassisk. En av dem er Esther Randriamamonjy, som til og med har oversatt norske folkeeventyr til gassisk. Problemet er ofte at folk ikke kjøper bøker enten fordi det er for dyrt eller fordi de ikke prioriterer dette.

Derfor har undertegnede, sammen med mannen min Mparany, startet barnebokforlaget Vakoka Vakiteny som har som mål å få bøker ut til barna og inn i hjemmene. Vi lager barne-, ungdoms- og skolebøker på gassisk som for det meste deles gratis ut til offentlige skoler og barn som er spesielt vanskeligstilte. Det er et krevende arbeid som bare kan drives med støtte fra givere i utlandet, men vi vet hvorfor vi gjør det når vi ser de lysende øynene til barna som nettopp har fått si første bok. Sambatra på 11 år kan ikke fatte at han nå holder den første boka som er bare hans, og vi kan være sikre på at han kommer til å lese i den både titt og ofte!

Sophie Küspert-Rakotondrainy tar nå en master i pedagogikk ved Universitetet i Oslo. Sammen med mannen Mparany driver hun forlaget Vakoka Vakiteny.



Skole i nærheten av Toliara (foto: Øyvind Dahl)

Fra bleier til drømmefabrikker

Kiwi-skoler blomstrer på Madagaskar

Det begynte med bleier til norske barn. Nå har det blitt drømmefabrikker for de minste og fattigste på Madagaskar. Og det skorter ikke på store drømmer hos gassiske barn.

TEKST OG FOTO: SØLVE STANG, STANGMEDIA

De ansatte i butikkjeden Kiwi kan mer enn å selge sunn kvalitetsmat til en rimelig penge. Spør du jenta i kassa om hva hun vet om Madagaskar, så kan hun trolig svare langt bedre for seg enn nordmenn flest. Madagaskar har nemlig blitt en naturlig del av Kiwi.

For tre år siden inngikk Kiwi et samarbeid med UNICEF om å bygge 15 skoler i den fattige Androy-provinsen sør på Madagaskar. Nå er 12 av dem bygget og rundt 3000 barn får daglig undervisning i nærmiljøet. Dette er barn som tidligere hadde mange kilometer å gå til nærmeste skole, og hvor de gjerne måtte betale dyrt i skolepenger. Det førte til at svært mange måtte se langt etter utdanning. Nå kan de spasere noen få meter til en gratis skole, hvor de får mat, toalett og har rennende vann å drikke og vaske seg i.

– Vi har forsøkt å spre budskapet om Madagaskar-engasjementet utover i organisasjonen, og det har vært en takknemlig jobb. De fleste jeg kjenner har virkelig tatt eierskap til prosjektet, sier Kiwi-gründer Tor Kirkeng.

Årlig tur

Hvert år tar Tor med seg 8-10 kolleger fra Kiwi-butikkene rundt i landet og besøker noen av skolene. Dette er viktig for å skape flere «ambassadører» som kan fortelle om prosjektet utfra egne opplevelser.

De ansatte har også fått lære å kjenne flere av barna godt. Utviklingen av skoleprosjektet har vært dokumentert tett gjennom en rekke filmer. Derfor har de fleste av Kiwis 10.000 ansatte blitt godt kjent med 12-åringene Justine og Miarosoa, som på

grunn av skolen fra Kiwi og UNICEF satser for fullt på å nå sine mål, som er henholdsvis jordmor og advokat.

Gitaristen

En annen 12-åring som butikkmedarbeiderne virkelig har trykket til sitt bryst, er albino-gutten Sembemame.

– Første gang vi besøkte landsbyen hans, Tsimievo, hvor den første skolen ble bygget, la vi merke til den sjenerte albinogutten. Han var full av sår i den bleke huden og holdt høyre hånd konstant over øynene for å skjerme seg mot den sterke sola. Overraskelsen var stor da vi kom tilbake et år senere og fikk se den samme gutten i sentrum for en gruppe syngende og dansende barn. Nå sto Sembemame og tryllet frem musikk på en hjemmesnekret gitar med en eneste streng, sier Tor og legger til:

– Det var nesten ufattelig at det kunne være mulig å få frem slik lyd ut av en treplanke med en eneste nylonstreng, forteller han.

– I ettertid har Tor Kirkeng sørget for at Sembemame har fått en skikkelig gitar, og den før så sjenerte 12-åringen er nå fast bestemt på å bli musiker når han blir stor. Men først skal han bli ferdig med skolen.

Bleier

Det begynte altså med bleier, nærmere bestemt bleieavtalen som Kiwi har kjørt i over 12 år. Som de fleste vet, går den ut på at man får hver fjerde pakke gratis. Dette har lokket hundretusenvis av småbarnsforeldre til nærmeste Kiwi-butikk. Til nå har Kiwi gitt bort bleiepakker som stablet oppå hverandre tilsvarer 13.000 Postgirobygg. Da Kiwi skulle markere 10 år med bleieavtalen, ønsket de å gjøre

det med en gave til noen som virkelig trengte det.

– Ettersom bleieavtalen handler om de minste, ble det en selvfølge at tiltaket måtte ha fokus på barn. Ideen om skoler kom raskt opp, og UNICEF ble kontaktet. De foreslo Madagaskar, hvor behovet for skoler er stort, og for oss var det midt i blinken. Alle vet at utdanning er nøkkelen for de fleste til å nå sine drømmer, og for disse barna handler drømmene om et liv uten fattigdom og sult, forteller Kirkeng.

Gratis kantine

Avtalen ble inngått i 2009 og gikk ut på at UNICEF skulle bygge og drive, mens Kiwi skulle betale. Butikkjeden satte krav om at skolene også måtte ha kantine med gratis mat og rent vann til alle elevene. Og så gikk alt veldig fort. Et drøyt år senere var de 10 første skolene bygget og i full drift. På høsten i 2010 reiste en spent delegasjon fra Kiwi på sitt første besøk til noen av skolene.

– Det ble en fantastisk opplevelse. Vi kom dit i oktober, midt i en voldsom tørkeperiode hvor åkrene var svidde og sykkloner hadde feid over området og tatt med seg det vesle som fantes av avlinger. Folk sultet og det var stor nød. Så kom vi til den første skolen og ble mottatt av glade barn som strålte og sang. Litt av en kontrast. På skolen fikk de nemlig mat og drikke. Og læreviljen og utviklingen de viste etter bare noen måneder på skolebenken, var helt utrolig, sier Tor Kirkeng.

– Daværende Kiwi-sjef, Per Erik Burud, sa dette etter besøket: Hadde vi visst hvor mye de trengte skolene, og hvor glade de ble for å få



Miarosoa og Justine



Latriner på alle skoler



Besøk fra Norge på ny skole



God mottakelse



Fotballer er populært



Glade barn

dem, så hadde vi ha begynt med dette for lenge siden.

Bedre mennesker

Disse ordene står som et mantra for Kiwis videre satsing på skolebygging på Madagaskar. I utgangspunktet forpliktet dagligvarekjeden seg til å fullfinansiere 15 skoler, hvor 12 av dem nå er ferdig og i full drift. Mye tyder nå på at samarbeidet med UNICEF fortsetter utover dette, slik at enda flere barn får mulighet til utdanning på sin egen nærscole.

Man kan gjerne spørre seg hvorfor en norsk dagligvarekjede skal bygge skoler i Afrika? For Tor Kirkeng er svaret enkelt:

– Dette handler ikke om nye markedsføringsgrep for å øke omsetningen. Tvert imot holder vi dette internt. Mest av alt handler det om å gjøre Kiwi til en enda bedre og sunnere organisasjon, ved å flytte litt av fokuset fra det kommersielle til det å bry oss enda mer om andre mennesker. Gleden ved å gi er ofte minst like stor som å få, og vår filosofi er at om sorg for andre gjør oss til bedre mennesker som både er gladere og mer reflekterte. Så når våre medarbeidere viser så sterkt engasjement for barna på Madagaskar, så vitner det om gode medmennesker. Og det har stor verdi, både for Kiwi og for samfunnet ellers.



Alle elever får skolesekk

Schools for Africa

Et skoleprosjekt i regi av Unicef som skal gi fattige barn i Afrika mulighet til skolegang og en bedre fremtid. En ny kunnskapsrik generasjon vil stå bedre rustet til å takle de utfordringene de fattige afrikanske landene står ovenfor.

Mål for "Kiwi-skolene"

- I 2015 skal mer enn 3600 barn fram 7-14 år i Androy-regionen på Madagaskar få utdanning i 15 offentlige grunnskoler, fordelt på 60 klasserom.
- Alle klasserom skal være utstyrt med tilstrekkelig læremateriell inkludert globuser, kart, plakater, linjaler og annet materiell.
- 15 skoler har minst 5 sett av minst 30 forskjellige lesebøker.
- 100 lærere har fått gode metoder for å lære barn å lese og skrive samt kompetanse til å lage eget læremateriell.
- Minst 3600 barn vil gå på skoler med sikker vannforsyning, egne toaletter for gutter og jenter og opplæring i hygiene.

Islam har lang historie på Madagaskar

Blant dei tre gassiske stipendiatane som nå arbeider med doktorgrad ved Misjonshøgskolen i Stavanger (MHS), møter vi Patrick Randriatsifoho. Han kom til Stavanger til haustsemesteret 2012. Kona Augustine Razafindravao og fem søner er igjen på Madagaskar.

TEKST OG FOTO: ERIK TANGEDAL OG SHALOM



Patrick Randriatsifoho som studerer på Misjonshøgskolen i Stavanger (foto: Erik Tangedal)

I dei seks åra arbeidet med doktorgraden varer, skal Patrick pendla litt mellom Stavanger og Fianarantsoa på Madagaskar der det teologiske fakultetet for Den lutherske kyrkja (SALT) ligg. Det vert ein kombinasjon av studium og undervisning. Prosjekttittel for avhandlinga er: «Korleis byggja interreligiøse relasjonar? Ein analyse av kristen-muslimske relasjonar i Vohipeno, Madagaskar.» Patrick skriv på engelsk. Når han er ferdig med doktorgraden, vil Patrick få ansvaret for faget misjonsteologi (missiologi) ved SALT.

Islam på Nordkysten

Patrick har også tidlegare studert Islam si historie på Madagaskar, og skrive oppgåver både på gassisk og engelsk. Under studie-opphald i Nairobi skreiv han ei avhandling om Islam i dei nordlege områda. «Folkeleg Islam i den nordlige delen av Madagaskar og implikasjonane for muslimsk-kristne relasjonar i madagassisk kontekst. Med den nye avhandlinga har han altså studert Islam i begge dei største kjerneområda.

I det niande århundre kom Islam med handelsfolk frå øygruppa Komorene og Aust Afrika til Nord Madagaskar. Denne innvandringa auka på i tiande og ellefte århundre. Det var både arabarar og muslimar som kom frå Indonesia via Zanzibar og Komorene. Arabarane som vart gift med afrikanske kvinner og slo seg ned på Nord Madagaskar, vart kalla antalotra eller talaotra. Det er nå namnet på den folkegruppa som bur på nordspissen av Madagaskar.

Islam på Austkysten

Det andre kjerneområdet er Vohipeno på Aust Madagaskar. Her vart Islam meir blanda med animismen og fedretrua. Det var i dette området gassisk språk først vart skrive med ara-

biske teikn på papir som var produsert lokalt, såkalla antaimoro-papir. Desse arka med «sorabe» – stor skrift – vart bundne inn i bøker med omslag av kalveskinn. Dei fekk ry for å ha magisk kraft – ein slags «svartebøker».

I Vohipeno starta ei slags muslimsk vekking rundt 1989 med muslimske misjonærar frå utlandet. – Då eg starta i Shalom-arbeidet, møtte eg muslimske misjonærar frå Libya, finansierte av Gaddafi, fortel Patrick. President Ratsiraka støtta dette frå 1980-åra ved bygging av fleire nye moskear og muslimske grunnskular. Talet på moskear i Vohipeno-området på Aust Madagaskar har i dei siste åra auka frå 10 til vel 50. Mange av desse elevane har fått utanlandsstipend for å studera vidare i Saudi-Arabia, Kuwait, Sør Afrika, Egypt og Algerie for å bli leiarar innan Islam.

Korleis er forholdet mellom kristne og muslimar på Madagaskar i dag?

Patrick forsikrar at frå begge sider søker ein fredeleg sameksistens. Men dermed er ikkje sagt at det ikkje fins spenningar iblant i familiar og i lokalsamfunn. På nasjonalt plan var det i Antananarivo i mai 2010 ein konferanse med tema fred og forsoning mellom kristne og muslimar. Dette var i regi



Dialog- og kurssenteret Shalom vart vigsla 27. november 2012. (foto: Shalom)

av den Nairobi-baserte afrikanske organisasjonen «*PROCMURA - Programme for Christian-Muslim Relations in Africa*». Vertskap var Madagaskars felles-kristne Råd, FFKM. Dei fire store kyrkjesamfunna på øya utgjør FFKM: Den romersk katolske kyrkja, Den reformerte kyrkja, Den lutherske og Den anglikanske kyrkja.

SHALOM -arbeidet

– Når det gjeld den lutherske kyrkja som eg kjem frå, så tek avdelinga Shalom seg av kontakten med muslimane, fortel Patrick. Shalom vart oppretta i 1998, og same året gjekk eg inn i dette arbeid på austkysten. Shalom arbeider for tida i sju synodar (bispedøme) av totalt 24 innan den lutherske kyrkja.

Hovudsenteret for Shalom ligg i det andre sentrale området for gassisk Islam, kystområdet i nordvest med hamnebyen Mahajanga. Her vart

eit nytt dialogssenter vigsla i november 2012 med klasserom, bibliotek og overnattingskapasitet til 40 personar. Det vil bli arrangert tre-månaders kurs tre gonger i året. Den første klassen begynte studiene i oktober 2012. Eit nytt kull tok til i januar 2013.

Kyrkja sine arbeidarar vert her rusta til å møte sine muslimske naboar og medborgarar på ein god måte. Ein legg også vinn på å ha god kontakt med dei muslimske leiarane. I august 2012 inviterte ein her til seminar for kristne og muslimar. To unge kvinner, den eine – Dina – kristen, og den andre – Soraiha – muslim, hadde vore på studietur til Libanon, utsendt av FFKM. Desse to tok også del i seminaret og delte av det dei hadde lært i Libanon.

Erik Tangedal er pensjonert misjonsprest med mange års opphold på Madagaskar.

FAKTA

Ca 7 prosent av Madagaskars befolkning på 22 millionar er muslimar. I januar 2013 vedtok regjeringa at i 2013 skal to muslimske festdagar vera offentlege fridagar med full løn for muslimske arbeidarar: festen *Aid Al Fitr* – slutten på Ramadan – «*Idy*» – som i år var den 8. august, og 16. oktober *Aid Al Adha* – den store offerfesten – «*Idy be*».

Bruk dine talenter – en ny tilnærming til utviklingsarbeid?

Mye utviklingsarbeid har ført til avhengighet. Folk venter på at «julenissen» skal komme og løse deres problemer. Med prosjektet «Bruk dine talenter» kan vi nå se at folk tar skjeen i egen hånd uten å vente på initiativer utenfra. Det er det viktigste resultatet av denne nye måten å arbeide på.

TEKST: SIGURD HAUS – SENTER FOR INTERKULTURELL KOMMUNIKASJON (SIK)

Denne broen noen kilometer utenfor Finanaratsoa kan stå som et eksempel på tilnærmingen til *Use Your Talents*. Broen binder en landsby sammen med hovedferdselsåren mellom Antsirabe og Fianararatsa. Arbeidet med broen ble utført på frivillig basis og organisert av den lokale utviklingskomiteen i FLM (Den gassiske lutherske kirke). Komiteen samarbeidet med kommunen som leverte stein og hæren som skaffet trevirke til veie. Hensikten med broen var særlig tre forhold: Gravide kunne komme til helse-senteret for å føde, barn kunne komme seg til skolen også når elva gikk stri og det var lettere å få fraktet produkter til markedet.

Lære av hverandre

Tankegangen bak «Bruk dine talenter» er at FLM har rundt 6000 menigheter spredd over hele Madagaskar. Erfaringen var at i mange av disse menighetene var det folk som på ulike måter arbeidet for å skape utvikling i lokalsamfunnet. Det gikk på mange ulike typer aktiviteter, for eksempel skogplanting, utprøving av nye dyrkings- eller gjødslingsmetoder, bygging av skoler, oppbevaring av ris for bønderne, søndagsskoler og skoler som lærte barna å ta vare på miljøet og dyrke frukt eller grønnsaker osv.

Disse aktivitetene var imidlertid ofte lite kjent utover det enkelte lokalsamfunn. Gjennom å gjøre denne måten å arbeide på mer kjent for andre, gjennom å lære av hverandre, gjennom å stimulere alle til å bruke sine talenter til å skape et bedre Madagaskar, har denne tilnærmingen vokst fram. Arbeidet startet rundt

2005, og ble definert som et eget prosjekt fra 2008. SIK har hatt en oppfølgingsrolle i hele denne perioden.

Nettverk av utviklingskomiteer

Hovedvirkemiddelet for å fremme denne måten å arbeide på i menighetene har vært å stimulere til danningen av lokale utviklingskomiteer på alle plan i FLM, menighet, prestegjeld, distrikt og synode. Denne arbeidsmåten bygger videre på erfaringer gjennom mange år med utviklingskomiteer, særlig i innlandssynodene. Her arbeidet komiteene særlig med jordbruksutvikling.

Komiteene utgjør nå et nettverk, der det er delvis overlappende representasjon på de ulike nivåene. På alle nivåer er det også en koordinator som har et særlig ansvar for å følge opp arbeidet. Tankegangen er at folk gjennom dette har tilgang til et nettverk hvor de kan få hjelp og støtte dersom de ønsker å sette i gang med et eller annet, et nettverk hvor folk også blir utfordret til å bruke sine evner eller talenter og et nettverk som også tar initiativer til dugnader og annet frivillig arbeid. På nasjonalt plan er det ansatt en medarbeider som arbeider med dette på heltid, ellers foregår arbeidet på frivillig basis.

Tar skjeen i egen hånd

Vi kan nå se at folk mange steder så å si tar skjeen i egen hånd og ikke avventer initiativer utenfra. Det kan sies å være det primære resultat av denne måten å arbeide på. Det at folk selv går sammen og tar initiativer gjør at de kan bryte ut av den hjelpeløsheten som ofte er en del av selve fattigdom-

men. Samtidig fører dette til at kompetansen blant folk flest øker, de blir mer vant med å organisere seg og på den måten blir de også bedre samarbeidspartnere for frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter når de ønsker å bidra i et område.

Denne måten å arbeide på kan ses på et supplement eller et alternativ til en mer tradisjonell prosjekttilnærming. I Stortingsmelding nr. 13 (2008–2009) *Klima, konflikt og kapital – Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom* drøftes dette med langsiktighet og kompetanseoppbygging. Under overskriften *Om norsk bistand og forbedringsmuligheter* sies det blant annet:

Det er mye som tyder på at langsiktig samarbeid ofte er nødvendig for å oppnå varige resultater. I de minst utviklede landene er det nødvendig å tenke 20–30 år framover i tid. En annen viktig erfaring er at god faglig bistand og utveksling ikke automatisk fører til kapasitets- og institusjonsbygging. Kompetansebygging har ofte vært nyttig for enkeltpersoner, mens resultatene på institusjonsnivå er svakere. Dette betyr at man ikke har funnet den beste formen når det gjelder faglig samarbeid og opplæring. (Stortingsmelding nr. 13. p. 105)

Denne tilnærmingen synes å kunne bidra nettopp til resultater på institusjonsnivå. Men vi ser at dette også tar tid, slik som sitatet over også viser.

De eier arbeidet selv

Et annet viktig aspekt er at her er det ingen forskjell på de som utfører arbeidet og de som drar nytte av det. Det gir ikke mening å snakke om målgrupper. Menighetene bestemmer

selv hva de vil engasjere seg i. Noen menigheter prioriterer sosialt arbeid for trengende, andre å bygge skole og noen bygger ny kirke eller prestebolig. Mens andre igjen arbeider med jordbruksutvikling eller miljøtiltak. Dette synes å være noe av hemmeligheten bak det at mange menigheter er så aktive som vi ser de er. Dette er deres.

Slik synes dette også å være en respons til et annet viktig anliggende som tas opp i Stortingsmelding 13, nemlig eierskap:

Det er også behov for å forsterke fokus på å samarbeide med legitime og representative lokale partnere, som jobber i tråd med et bredt spekter av interesser og agendaer som opptar ulike grupper i utviklingslandene. Arbeidet med å utforske og implementere alternative støtteformer til det sivile samfunn i fattige land skal fortsette. Dette gjelder blant annet direkte støtte til fondsmekanismer og nasjonale paraplyorganisasjoner, som selv formidler pengene til organisasjonene i mottakerlandet. Siktemålet er å styrke lokalt eierskap. (Stortingsmelding 13. p. 97, forfatterens utheving)

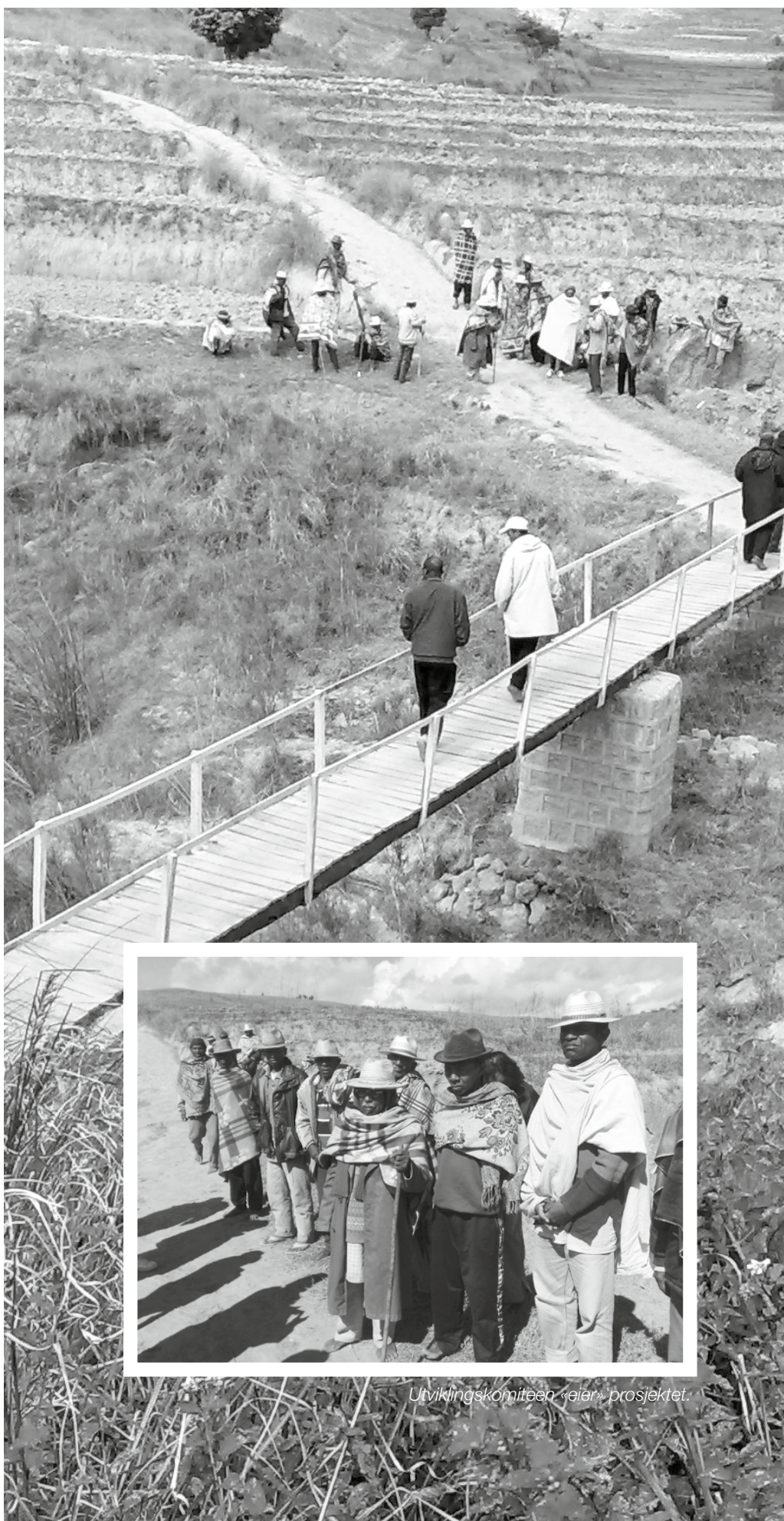
I denne tilnærmingen er derfor eierskap ikke en problemstilling. De aktiviteter som blir satt i verk blir satt i verk fordi de er eid lokalt.

Også til andre steder i Afrika

På Madagaskar var det nå i høst en evaluering av «Bruk dine talenter» som var svært positiv. Men den sa også at dette er et langsiktig arbeid. I flere menigheter er det lite aktivitet, men hovedinntrykket er at aktivitetsnivået er økende. Denne måten å arbeide på har også DIGNI (Tidligere Bistandsnemnda) vært interessert i og fra i høst har Det norske misjonsselskap (NMS) satt i gang et fagutviklingsprosjekt støttet av DIGNI der vi har invitert med andre kirker i Afrika til å utforske denne modellen videre, en modell som er utviklet for en kirkelig kontekst der menigheten er den primære utviklingsaktøren.

Sigurd Haus er organisasjonspsykolog og forsker ved Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK) i Stavanger.

Den nye broen blir tatt i bruk



Utviklingskomiteen «eier» prosjektet.

Hvordan få visum til Madagaskar?

TEKST: FINN ANDRESEN, HONORÆR GENERALKONSUL
FOTO: SIMON HØIMYR

En stund etter militærkuppet på Madagaskar, bestemte den nye turistministeren at det kunne gis gratis visum ved ankomst på flyplassen, for opphold i landet inntil 30 dager. Begrunnelsen for dette var visstnok at det er en tilsvarende ordning på Mauritius, og at han trodde at dette var grunnen til den store turisttilstrømningen til den øya. Men ministeriet glemte å informere/instruere sine utenriksstasjoner.

Med den nye ordningen, uten «siling» på forhånd, viste det seg dessverre at det begynte å komme mange pedofile og andre sex-turister til Madagaskar. I en svært fattig befolkning, hvor mer enn 70 prosent nå lever under FNs fattigdomsgrense, eksploderte dette uheldige fenomenet, med påfølgende sykdommer og problemer. Forholdene fortsetter i økende grad, og de nordeuropeiske konsulene uttrykte sin bekymring for dette i brev gjennom ambassaden i Falkensee/Berlin til Madagaskars utenriksdepartement i oktober 2011. Dessverre fortsetter trafikken uten at det har kommet noen reaksjoner eller forbedringer.

Per i dag er det mulig å få visa til Madagaskar på følgende måter:

- Gratis visum for opphold inntil 30 dager kan fås på flyplassen ved ankomst. Vi har fått melding om at det til tider kan bli lange køer, og dersom det er sen ankomst (f.eks. Air France), anbefales det derfor å sikre transporten inn til Antananarivo på forhånd. (ellers kan det bli kostbart!)
- Turistvisum for opphold inntil 3 måneder kan fås ved Madagaskars konsulat i Drammen. Konsulatet er pålagt et gebyr på kr 400. Det må fylles ut et tosidig skjema i med origi-

nalsignatur og passfoto. Perioden på 3 måneder må ikke oversittes, og dette visumet kan ikke forlenges på Madagaskar. Skjemaet kan lastes ned fra <http://home.online.no/~malagasy/main.html> hvor side 3 er en bruksanvisning.

- Dersom oppholdet skal vare mer enn 3 måneder, kan konsulatet i Norge – (og Madagaskars ambassade i Falkensee/Berlin <http://www.botschaft-madagaskar.de/index.php?lang=en>) - utstede et 1-måneders visum som kan forlenges i løpet av de første dagene etter ankomst. For å få et slikt visum må også ovennevnte skjema utfylles, og det må vedlegges en attest (fra arbeidsgiver, studieplass eller liknende) som begrunner oppholdet og hvordan opphold og tilbakereise skal betales. Vær oppmerksom på at det i skjemaet står at du ikke kan arbeide på Madagaskar uten at det er lønnet utenfra. Når det søkes om forlengelse hos immigrasjonsmyndighetene på Madagaskar, er det også ønskelig å ha en «Politiattest» fra hjemlandet. Den må være på engelsk eller fransk. Dokumentene til 1-måneders visum blir legalisert av konsulatet her ved utstedelse av visum.

- Alle som får visa via konsulatet får «multiples entrées», som gir anledning til flere innreiser i løpet av den tiden visumet varer, 3 eller 1 måned. Visaene har en gyldighet på 6 måneder fra utstedelsesdato. Konsulatets konto er: 2200 52 96 300

- Legg merke til at side 2 dreier seg om den reisendes egen sikkerhet. Dersom du er i et område uten dekning for mobiltelefonen, eller er så fascinert av opplevelser eller annet som gjør at du glemmer å kontakte dine nærmeste, så har både konsulatet og Madagaskars UD rede på de in-

formasjonene du har gitt ved utfylling av skjemaet, og kan kontakte deg eller dem du reiser sammen med. Konsulatet har tidligere fått informasjon om at både UD og flyselskapene helst ser at den reisende har alle reisedokumenter, inklusive visa, klare før utreise.

- Uansett hvilken måte du ønsker å få visum på, ber Det norske utenriksdepartementet om at du registrerer deg på <https://www.reise-registrering.no/>. Dette gjelder alle norske statsborgere.

Ønsker du ytterligere informasjon, kan den innhentes fra:

Madagaskars generalkonsulat i Norge
Hauges gate 36/Parkalleen
3019 Drammen
Telefon: (+47) 32 89 30 60
Telefaks: (+47) 32 89 63 64
Mobil: (+47) 909 111 77
E-post: malagasy@online.no

Mer informasjon finner du på: <http://home.online.no/~malagasy/>



Generalkonsul Finn Andresen

SMÅNYTT

AV ØYVIND DAHL

Vennskapsforeningens årsmøte 2013

Det blir årsmøte for Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar (hovedforeningen på landsbasis) i Kulturkirken Jakob i Oslo i forbindelse med jubileumsfeiringen lørdag 13. april 2013, kl. 13.45. Innkalling, stemmeseddel og giroblankett vil bli sendt ut ca 1. mars i en egen konvolutt til medlemmene. Årsmelding, årsregnskap med revisorberetning, aktivitetsplan og budsjett, vil bli lagt ut på hjemmesiden til foreningen senest i mars måned. Årsmeldingen blir altså ikke trykt i dette bladet denne gangen.

Stemmerett og kontingent

Alle som har betalt kontingent for 2012 kan gi sin stemme til ny leder, nye hovedstyremedlemmer, revisorer og valgkomité i 2012. Stemmeseddelen og giroen er nummerert til hovedmedlemmer og husstandsmedlemmer, Både hovedmedlemmer og husstandsmedlemmer har stemmerett. Frist for både stemmegivning og innbetaling av kontingent er 20. mars 2013. Medlemskontingenten er kr. 250 for hovedmedlemmer og kr. 100 for husstandsmedlemmer. Giroblankett blir sendt ut i egen konvolutt sammen med stemmeseddelen

VNM Østlandet

7. februar 2013 var det årsmøte for VNM Øst. Disse ble valgt: Leder: Bjørn Sv. Lie (til 2014), Nestleder: velges på første styremøtet, Kasserer: Arve Lund (til 2015), Sekretær: Kristin Laugerud (til 2015), Styremedlem:

Helga Torskenes (til 2014), Varamedlemmer: Antonie Lysholm Kræmer (til 2014), Monika Thollefsen (til 2014). Filosof Sabir Ratovonasy fra Toliara orienterte om etniske grupper på Madagaskar. Motsetninger og samarbeid - kyst og innland. Møtet var veldig godt besøkt, 40 til stede. Det ble mange spørsmål og god samtale.

13. april 2013. Stor jubileumsmarkering i Kulturkirken Jakob med paneldebatt: «Utdanning er utfordringen. Fokus på Madagaskar» og konserten «Bemiray – musikk fra to verdener». Se baksiden av bladet eller: www.madagaskar.no.

VNM Vestlandet

11. mars 2013 kl. 19.00: Møte med forsker og sosialantropolog Marianne Skjortnes: «Når verden forandres – hvordan bara på Madagaskar blir en del av storsamfunnet.» Det blir også Årsmøte for VNM Vestlandet. Sted: Olav Kyrresgt. 23.

14. april 2013. Konserten «Bemiray – musikk fra to verdener» i Hana kirke, Sandnes. Se baksiden av bladet eller www.madagaskar.no.

Utvalg for miljø og utvikling

UMU har som formål å arbeide for miljø og utvikling relatert til Madagaskar. Interesserte bes om å kontakte Suzanne Razafimasy Olsen Valde-land, Traktebegerveien 8, 4032 Stavanger, E-post: suzanne.olsen@lyse.net. Telefon 51 88 01 29 eller 481 06 896.

Utvalg for menneskerettigheter

UMR har som formål har som formål å arbeide for menneskerettighetene relatert til Madagaskar. Interesserte bes kontakte John Magnus Nygaard, Svalbard plass 10, 4010 Stavanger, e-post: jomagnyg@online.no. Telefon 51 52 21 41, Mobil 478 14 986.

Adresseforandring

Kasserer Jakob Vea anmoder alle om å sørge for at medlemsregisteret er oppdatert. Send melding om adresseendringer (post og e-post og telefonnummer) til kasserer@madagaskar.no.

Fotokonkurranse

I anledning 10-årsjubileet for Vennskapsforeningen har vi utlyst til en fotokonkurranse. Den ble utlyst ved utsending til alle medlemmene som har e-post. Hver deltaker kunne sende inn tre digitale fotografier med motiv: «**Madagaskar – formell og uformell utdanning**» innen 1. mars. Juryen består av Dag Nissen (formann), Monika Næss og Per Ørjan Aaslid. De beste fotografiene vil bli stilt ut på festen i Kulturkirken Jakob i Oslo 13. april og i Hana kirke i Sandnes 14. april.

Skreddersydde turer: Du bestemmer - vi tilrettelegger!

Vil du reise for deg selv eller sammen med familie og gode venner? Med mange års erfaring og gode kontakter skreddersyr vi en tur som passer for deg. Du bestemmer - vi tilrettelegger!

Utenfor allfarveg med Vårt Lands Reiseklubb, 8-22. juli 2013

En opplevelse for livet! Elvesafari på Tsiribihina med teltning på sandbanker og bad i fossefall. Firehjulstrekkertur til Tsingy fjellene (UNESCO). Baobab-alléen. Strandferie i Morondava. Byliv, kultur og misjon i Antananarivo og Antsirabé. Reiseledere: Øyvind Dahl og Mona Nordstrand.

Vandringsmannen oppdager Madagaskar, 29. sep. -14. okt. 2013

Dette er turen for deg som liker å gå tur! Stikkord for turen: fjell, regnskog, savanne, strender, gjestfri kultur, fellesskap, musikk, levende kirke, misjon. Reiseledere: Per Ørjan Aaslid og Magne Mjærum.


Ravinala


RGF
19110

Ta kontakt på telefon 51 51 61 47 eller på www.ravinala.no

RETURADRESSE: JAKOB VEA, KAIGATEN 90, 4280 SKUDENESHAVN

“Utdanning er utfordringen” - Fokus på Madagaskar

Debatten

«Utdanning er utfordringen. Fokus på Madagaskar».

- Dr. stipendiat Ellen Vea Rosnes (UiS):
Språksituasjonen på Madagaskar. Litt historiske perspektiver.
- Førstekonsulent ILS, UiO: Monika Thollefsen: Grunnutdanning i offentlig og privat sektor.
- Dr. i filosofi fra Univ. i Tulear: Sabir Michaël Ratovonasy:
Høyere utdanning på Madagaskar.
- Seniorrådgiver Randi Gramshaug, Norad, Utdanningsseksjon.
Norsk støtte til utdanning på Madagaskar.
- Politisk rådgiver Unni Berge, Utenriksdepartementet.
Hvordan vil Norge satse på utdanning på Madagaskar i fremtiden?

Ordstyrer Professor em. Øyvind Dahl (Leder for Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar)



PROGRAM:

- Kl. 13.45 Årsmøte for hovedforeningen
Kl. 14.30 Pause med gassiske småretter
Kl. 15.00 – 16.30 Paneldebatt: «Utdanning er utfordringen. Fokus på Madagaskar»
Kl. 16.30 – 17.30 Filminnslag: Kiwi, Resultat av fotokonkurransen, Mingling
Kl. 17.30 – 19.30 Gassisk middag i underetasjen «Jakobs brønn»
Kl. 19.30 – 21.30 Konsert: Bemiray – musikk fra to verdener

Bemiray – musikk fra to verdener

Word-music stjernen Rajery er en talentfull sanger, låtskriver og perkusjonist, og blir hyllet som «Prinsen av valiha» (bambusharpe) i sitt hjemland. Grændsen Salmeorkester består av Kari Iveland (vokal), Anders Rønningen (strenginstrumenter), Fredrik Svartdahl (bass) og Markus Hernes (perkusjon). Kari Iveland er kjent for albumet «Avtrykk» fra 2004 som ble utgitt på Kirkelig Kulturverksted. «Bemiray» betyr «mange forenet».

Konsert i Kulturkirken Jakob, Oslo
lørdag 13. april kl. 19.30

Billetter kr. 280 for voksne og kr 150 for barn.
Billetter kan kjøpes på www.billett-service.no og
www.jakob.no eller ved inngangen.

Konsert i Hana kirke, Sandnes
søndag 14. april kl. 19.30

Billetter kr. 250 for voksne og kr 150 for barn.
Billetter kan bestilles ved menighetskontoret på mail og
telefon, mail: hana@sandnes.kirken.no
tlf: 482 70 993, eller ved inngangen.

